

A photograph of a forest with sunlight streaming through the trees, creating a warm, golden glow. The sun is positioned behind a central tree trunk, casting long rays of light across the scene. The trees are dark silhouettes against the bright sky.

Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Fastställda av
Socialnämnden
2020-06-10

1. Allmänt om uppdraget.....	8
1.1 Inledning.....	8
1.2 Riktlinjernas syfte och innehåll.....	8
1.3 Lagstiftning.....	8
1.3.1 Socialtjänstlagen.....	9
1.3.1.1 Mål och principer.....	9
1.3.1.2 God kvalitet.....	9
1.3.1.3 Skyldighet att rapportera avvikelser.....	9
1.3.1.4 Rätten till bistånd - 4 kap. 1§ socialtjänstlagen.....	10
1.3.2 Offentlighets- och sekretesslagen (OSL).....	10
1.4 Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar.....	10
1.5 Övriga styrdokument.....	11
1.6 Viktiga principer och perspektiv.....	12
1.6.1 Vetenskap och beprövad erfarenhet.....	12
1.6.2 Tillgänglighet och bemötande.....	12
1.6.3 Barnperspektiv, prövning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys....	12
1.6.4 Våld i nära relationer.....	12
1.6.5 Felaktiga utbetalningar (FUT).....	13
1.6.6 Tillhörighet och ansvarsfördelning.....	13
1.6.7 Hemlöshet- och bostadslöshet.....	14
2. Handläggningsprocessen.....	15
2.1 Ansökan.....	15
2.1.1 Tillhörighet och ansvarsfördelning.....	15
2.2 Att inleda en utredning.....	16
2.3 Utredning.....	16
2.3.1 Vägar till självförsörjning - krav och behov av stöd.....	16
2.3.1.1 Handlingsplaner.....	17
2.3.2 Utredning av rätten till bistånd under tiden.....	17
2.4 Beslut.....	17
2.4.1 Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd.....	18
2.4.2 Nödprövning och akut bistånd.....	18
2.4.2.1 Nödprövning vid avslag.....	19
2.4.2.2. Akut uppkomna situationer.....	19
2.4.2.3. Tappad plånbok.....	19
2.4.2.4 Sökanden har haft tillräckliga inkomster.....	19
2.4.3. Övrigt reducerat försörjningsstöd, rekvisitioner och veckovisa utbetalningar.....	20

2.5	Överklagan.....	20
2.6	Avsluta ett ärende.....	20
2.7	Återkrav och återsökning.....	20
2.7.1	Återsökning.....	21
2.7.1.1	Handläggning av återsökning.....	21
2.7.2	Återkrav enligt socialtjänstlagen.....	21
2.7.2.1	Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen.....	21
2.7.2.2	Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen.....	22
2.7.2.3	Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen.....	22
2.7.2.4	Kraveftergift.....	22
3.	Om innehållet i utredningen.....	23
3.1	Information.....	23
3.2	Dokumentation.....	23
3.3	Grundutredning (nybesök), återbesök och handlingsplan.....	24
3.4	Prövning av barnets bästa/Barnkonsekvensanalys.....	24
3.4.1	Generellt.....	24
3.4.2	Prövning av barnets bästa/Barnkonsekvensanalys.....	24
3.4.3	Orosanmälan.....	25
3.4.4	Mer om barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser.....	25
3.5	Rätt från början - att förebygga felaktiga utbetalningar.....	26
3.5.1	Upptäckt av misstanke om felaktig utbetalning.....	26
3.6	Kontroller.....	26
3.6.1	Allmänt om kontroller.....	26
3.6.2	I samband med första ansökan och nybesöket.....	27
3.6.3	Innan varje beslut.....	28
3.6.4	Regelbundet för att upptäcka förändringar.....	28
3.6.5	Dokumentation av kontroller.....	29
3.7	Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd?.....	29
3.7.1	Generellt.....	29
3.7.2	Skyddade personuppgifter.....	29
3.7.3	Boende/Hushållsgemenskap.....	29
3.7.4	Hembesök.....	29
3.7.4.1	Att tänka på före hembesöket:.....	30
3.7.5	Inkomstuppgifter.....	30
3.7.5.1	Specifikationer.....	30
3.7.5.2	Utländska inkomster eller tillgångar.....	31
3.7.6	Tillgångar.....	31

3.7.6.1 Deklaration.....	31
3.7.6.2 Värdering av lösöre.....	31
3.7.6.3 Pantsatta föremål.....	32
3.7.6.4 Fordon.....	32
3.7.6.5 Företag.....	32
3.7.6.6 Värdering av fastighet, tomt, villa och bostadsrätt.....	32
3.7.6.7 Arv.....	32
3.7.6.8 Barns sysselsättning.....	32
3.7.7. Äktenskapsskillnad.....	33
3.7.8 Migrationsverket.....	33
3.7.9 Förfrågan hos annan socialtjänst.....	33
3.8 Normberäkning.....	33
3.8.1 Inkomster.....	34
3.8.1.1 Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt bistånd.....	34
3.8.1.2 Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt bistånd.....	35
3.8.1.3 Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd.....	35
3.8.1.4 Avdrag/Skuld på ersättning från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten.....	36
3.8.2 Jobbstimulans - särskild beräkningsgrund.....	36
3.8.3 Tillgångar.....	36
3.8.3.1 Bankmedel, aktier, obligationer.....	36
3.8.3.2 Bil (ev annat fordon).....	36
3.8.3.3 Bosparande.....	37
3.8.3.4 Bostadsrätt/Villa/Fritidshus/Fastighet.....	37
3.8.3.5 Pensionssparande.....	38
3.8.3.6 Barns inkomster och tillgångar.....	38
3.8.4 Hushållstyper.....	38
3.8.4.1 Sammanboende med hushållsgemenskap.....	38
3.8.4.3 Giftna men ej sammanboende.....	39
3.8.4.4 Inneboende.....	40
3.8.4.5 Hushåll med underåriga barn, föräldrapenning och barnomsorg.....	40
3.8.4.6 Gymnasiestuderande ungdom.....	40
3.8.4.7 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna.....	40
3.8.4.8 Underårig som bildat familj.....	40
4. Olika grupper förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd.....	41
4.1 Arbetslösa.....	41
4.1.1 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa.....	41
4.1.2 Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande.....	42
4.1.3 Frånvaro från arbetssökande.....	42

4.1.3.1 Ledighet under sommaren.....	42
4.1.4 Personer som har sagt upp sig.....	43
4.1.5 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning.....	43
4.2 Företagare.....	43
4.3 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård.....	44
4.3.1 Intensivövervakning med elektronisk kontroll - s.k. fotboja.....	44
4.3.2 Kontraktsvård.....	45
4.3.3 Samhällstjänst.....	45
4.4 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten.....	45
4.5 Ungdomar under 18 år som bor i stöd- eller träningsboende.....	45
4.6 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.....	46
4.6.1 Sjukersättning eller aktivitetsersättning.....	46
4.6.2 Personer med sociala och medicinska problem.....	46
4.6.2.1 Personer med missbruksproblem.....	46
4.6.2.2 Personer med psykisk ohälsa.....	47
4.7 Personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.....	47
4.8 Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands.....	48
4.9 Personer som tillfälligt vistas i kommunen.....	48
4.10 Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension.....	48
4.11 Studerande.....	48
4.11.1 Vuxenstuderande.....	48
4.11.1.1 Studerande under studieuppehåll.....	49
4.11.1.2 Studerande som har familj.....	49
4.11.1.3 Studier med aktivitetsstöd.....	49
4.11.1.4 Studier på prov unga vuxna.....	49
4.11.1.5 Studerande med studiestartsstöd.....	50
4.11.2 Ungdomar under 21 år som går i skolan.....	50
4.11.3 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar.....	51
4.12 Utländska medborgare.....	51
4.12.1 EU-medborgare.....	51
4.12.1.1 Uppehållsrätt.....	52
4.12.1.2 Bedöma uppehållsrätt.....	52
4.12.1.3 EU/EES-medborgare med uppehållsrätt.....	53
4.12.1.4 EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt.....	53
4.12.2 Personer utan uppehållstillstånd.....	53
4.12.2.1 Tillfällig vistelse.....	54
4.12.2.2. Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige.....	54

4.12.2.2.1 Sjukvård för målgruppen.....	55
4.12.2.2.2 Barnfamiljer i målgruppen.....	55
4.12.2.3 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	55
4.12.3 Personer med uppehållstillstånd.....	56
4.12.3.1 "Bosättningslagen" och "etableringslagen".....	56
4.12.3.2. Kodning i verksamhetssystemet.....	57
4.12.3.3 Personer som omfattas av "etableringslagen" och som ansöker om ekonomiskt bistånd.....	57
4.12.3.4 Väntan på etableringsersättning ("glappet").....	57
4.12.3.5 Kompletterande ekonomiskt bistånd.....	57
4.12.3.6 Förlorad etableringsersättning.....	57
4.12.3.7 Person med rätt till a-kassa.....	57
4.12.3.8 Extraarbete.....	57
4.12.4 Ensamkommande flyktingbarn.....	58
4.12.5 Nordiska medborgare.....	58
5. Försörjningsstöd.....	59
5.1 Riksnorm.....	59
5.1.1 Merkostnader för umgänge med barn.....	60
5.2 Försörjningsstöd till övriga kostnader (skäligen kostnader utanför riksnorm).....	60
5.2.1 SL-kort.....	60
5.2.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	60
5.2.3 Boende och boendekostnader.....	60
5.2.3.1 Generellt.....	60
5.2.3.2 Hembesök.....	61
5.2.3.3 Deposition - förskottshyra.....	61
5.2.3.4 Hyresrätt.....	61
5.2.3.5 Andrahandsboende.....	62
5.2.3.6 Bostadsrätt/villa/fastighet/tomt.....	62
5.2.3.7 Delad lägenhet och inneboenderum.....	62
Förälder boende hos barn eller vuxet hemmaboende barn.....	62
5.2.3.8 Ungdomar och unga vuxna som flyttat hemifrån.....	63
5.2.3.9 Övriga boendeformer.....	63
5.2.3.10 Rådrudd.....	63
5.2.4 Hemförsäkring.....	63
5.2.5 Hushållsel.....	64
5.2.6 Avgift vid sjukhusvård.....	64
5.2.7 Försörjningsstöd i samband med placering och vistelse på institution.....	64
5.2.7.1 Fickpeng/Placeringsnorm.....	64

5.2.7.3 Kostnader för egen bostad.....	64
5.2.7.4 Egenavgift.....	64
6. Bistånd till livsföring i övrigt.....	65
6.1 Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter samt rättshjälp och advokatkostnad.....	65
6.2 Begravningskostnad.....	65
6.2.1 Asylsökande.....	66
6.2.2 Återkrav.....	66
6.2.3 Skäliga kostnader.....	66
6.3 Dator, läsplatta, mobiltelefon och internetuppkoppling.....	67
6.3.1 Barnfamiljer.....	67
6.3.1.1 Dator.....	67
6.3.1.2 Läsplatta och mobiltelefon.....	67
6.3.1.3 Internetuppkoppling.....	67
6.3.2 Övriga biståndssökande.....	67
6.3.2.1 Internetuppkoppling.....	67
6.3.2.2 Dator/Läsplatta/Mobiltelefon.....	67
6.4 Diskmaskin.....	68
6.5 Flyttkostnader.....	68
6.6 Fordon/Bil.....	68
6.7 Fritidsaktiviteter för barn.....	68
6.8 Färdtjänstavgift.....	69
6.9 Förskole- och skolbarnsomsorgsavgift (fritids och fritidsklubb).....	69
6.10 Glasögon eller kontaktlinser.....	69
6.11 Hemtjänstavgift.....	69
6.12 Hemutrustning.....	70
6.12.1 Löpande komplettering och reparation.....	70
6.12.2 Grundutrustning.....	70
6.12.2.1 Hel grundutrustning.....	70
6.12.2.2 Begränsad grundutrustning.....	71
6.12.3 Personer inom ”bosättningslagen” och ”etableringslagen” samt med uppehållstillstånd pga anknytning.....	71
6.13 Hälso- och sjukvård.....	71
6.14 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet.....	71
6.15 Magasineringskostnad.....	72
6.16 Resor.....	72
6.16.1 Resa till begravning.....	72
6.16.2 Återföreningsresor.....	72

6.16.3 Återvändningsresor.....	72
6.17 Pass, ID-kort, Legitimation.....	72
6.18 Psykoterapi.....	72
6.19 Reparationskostnader för bostad.....	73
6.20 Skolkort och fritidsbiljett - SL.....	73
6.20.1 Skolkort.....	73
6.20.2 Fritidsbiljett.....	73
6.21 Skulder.....	73
6.21.1 Generellt.....	73
6.21.2 Hyresskuld.....	74
6.21.3 Hushållsel.....	74
6.21.4 Skuld till förskoleverksamhet.....	74
6.22 Sommarlovspeng, vinterpeng, högtidspeng etc.....	74
6.23 Spädbarnsutrustning.....	75
6.24 Tandvård.....	75
6.24.1 Akut tandvård.....	75
6.24.2 Nödvändig uppehållande tandvård.....	75
6.24.2.1 Särskilt tandvårdsbidrag.....	76
6.24.2.2 Särskilt tandvårdsstöd.....	76
6.24.3 Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå.....	77
6.25 Träningskort/Gymkort.....	77
Bilaga 1 - Lagstiftning.....	78
Bilaga 2 - Tabell över förkortningar.....	79

1. Allmänt om uppdraget

1.1 Inledning

Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd i Ekerö kommun.

Socialtjänsten ska på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Socialtjänstens arbete ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem med fokus på att den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden provas rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningsarbetet ingår både en ekonomisk utredning och en utredning av hela livssituationen. Alla kontakter med personer som söker stöd eller råd från socialtjänsten ska bygga på respekt för människors lika värde, den enskilda människans värdighet och individens självbestämmande och integritet.

1.2 Riktlinjernas syfte och innehåll

Syftet med riktlinjerna är att, utifrån socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, säkerställa rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning och bedömning. Riktlinjerna ska ge stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. En individuell behovsprövning ska alltid göras och i de fall det finns sakliga skäl kan bistånd beviljas utöver det som framgår i riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov.

1.3 Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, förvaltningslagen (1986:223), FL, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL och kommunallagen (1991:900), KL. För socialtjänstens verksamhet gäller ytterligare en rad andra lagar så som t.ex. äktenskapsbalken (1987:230), ÄktB, sambolagen (2003:376), föräldrabalken (1949:381), FB, lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., (LMA), lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa

nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB m.fl.

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar, men det sker inte kontinuerligt vilket gör att ny lagstiftning och rättsliga utslag fortlöpande måste beaktas.

1.3.1 Socialtjänstlagen

1.3.1.1 Mål och principer

Socialtjänstens mål och lagens intention regleras i portalparagrafen (1 kap. 1 § SoL). Målet är att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv. Inriktningen för arbetet ska vara att frigöra och utveckla individens egna resurser. Varje människa har själv ansvar för sitt liv och socialtjänsten ska inte ta över den enskildes ansvar.

1.3.1.2 God kvalitet

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet (3 kap. 3 § SoL). Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten i enlighet med de lagar och andra föreskrifter som styr verksamheten. Socialstyrelsen ger exempel på vad som menas med god kvalitet:

- Att den enskilde anser sig bli bemött med respekt
- Att den enskilde får tillräcklig information så att den kan ta till vara på sina rättigheter och att verksamheten bedrivs så att den enskildes rättssäkerhet garanteras
- Att insatserna utformas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde
- Att insatserna utformas så att de inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes resurser
- Att barnperspektivet särskilt beaktas i verksamheten

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten ("Övergripande mål, regler och principer", "Krav på god kvalitet i SoL och LSS").

1.3.1.3 Skyldighet att rapportera avvikelser

Den som bedriver verksamhet enligt SoL eller LSS ska systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet. I alla verksamheter inträffar händelser/risk för händelser som gör att verksamheten inte når upp till kvalitet, det vill säga inte efterlever krav och mål som finns i lagar, föreskrifter eller i beslut. Det händer också att personal inte arbetar i enlighet med processer och rutiner som är fastställda. Har sådana händelser inträffat och medfört något oönskat innebär det att en avvikelse föreligger och ska hanteras. Vissa avvikelser kan vara missförhållanden eller innebära en påtaglig risk för missförhållanden och är då en s.k. Lex Sarah.

Hantering av avvikelser, inklusive Lex Sarah, är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med avvikelser är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas samt, om de ändå uppstår, rättas till. Avvikelser i allmänhet och missförhållanden eller risk för missförhållande i synnerhet, skall genast rapporteras till den som bedriver verksamheten.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten ("Övergripande mål, regler och principer". "Krav på god kvalitet i SoL och LSS" - avsnitt "Skyldighet att rapportera missförhållanden – lex Sarah") samt kommunens "rutin avvikelshantering Socialkontoret" och "rutin för rapportering och anmälan enligt lex Sarah".

1.3.1.4 Rätten till bistånd - 4 kap. 1§ socialtjänstlagen

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnet för människor som inte själva kan tillgodose sina behov och är tänkt som en tillfällig lösning. Den enskilde har själv ett eget ansvar för sitt liv. Detta innebär att den enskilde skall använda alla de möjligheter som finns för att klara sin försörjning innan rätten till bistånd träder in. Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Insatserna för den enskilde ska inriktas på att såväl avhjälpa det aktuella behovet som att underlätta för den enskilde att klara sin försörjning i framtiden.

1.3.2 Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (1 kap. 26 § OSL). Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från den enskilde eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten ("Regler om offentlighet, sekretess och tystnadsplikt mm") samt kommuns rutin för utlämnande av handlingar.

1.4 Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet. Vid behov av mer detaljerad kunskap kan följande skrifter vara av vikt:

- SOSFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten* (2013).
- SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Tillhörande handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd* (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012).

- SOSFS 2011:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah. Tillhörande handbok *Lex Sarah* – Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah (2013).
- SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Tillhörande handbok *Våld* – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2015).
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området (2014)
- Socialstyrelsens vägledning - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd (2003)
- Socialstyrelsens vägledning - Vrättningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer (2008)
- Socialstyrelsens vägledning - Brottsoffer och deras närstående - socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp (2012)
- Socialstyrelsen vägledning - Stöd till anhöriga – vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10 § socialtjänstlagen (2013)

1.5 Övriga styrdokument

Arbetet påverkas även av kommunens övriga riktlinjer, styrdokument samt övriga interna rutiner, exempelvis:

- Riktlinjer för ärendehantering avseende hemlösa personer mellan kommunerna i Stockholms län
- Socialnämndens delegationsordning
- Rutin avvikelsehantering Socialkontoret
- Rutin för rapportering och anmälan enligt lex Sarah.
- Rutiner för synpunkt och klagomålshantering
- Riktlinjer för arbetet mot våld i nära relationer
- Dokumenthanteringsplan socialnämnden
- Samverkansöverenskommelse vuxna med missbruksproblematik och psykisk funktionsnedsättning

1.6 Viktiga principer och perspektiv

1.6.1 Vetenskap och beprövad erfarenhet

De som behöver samhällets insatser ska erbjudas hjälp som bygger på bästa tillgängliga kunskap. Målet är att de insatser som ges ska vara till nytta och aldrig till skada för den enskilde. Evidensbaserad praktik (EBP) innebär att den professionelle väger samman sin expertis med bästa tillgängliga kunskap, den enskildes situation, erfarenheter och önskemål vid beslut om insatser.

1.6.2 Tillgänglighet och bemötande

Frågor om bemötande och tillgänglighet är särskilt viktiga att uppmärksamma under en utredning. Det kan ha avgörande betydelse för en persons möjlighet att komma till tals och utöva inflytande över planerade och beslutade insatser, men också för kvaliteten i utredningen. Personer som ansöker om insatser och bistånd ska ges ett gott bemötande under tillgängliga former.

1.6.3 Barnperspektiv, prövning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas innan beslut fattas. Både de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna skall övervägas och särskild uppmärksamhet krävs i hushåll med långvarigt biståndsbehov.

En prövning av barnets bästa i form av en barnkonsekvensanalys ska göras när ett beslut får påtagliga direkta eller indirekta konsekvenser för ett barn. En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utifrån artiklarna i barnkonventionen utreder och dokumenterar vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn. Detta för att säkerställa ett barnrättsperspektiv och således vilka av barnets rättigheter som påverkas av beslutet.

En barnkonsekvensanalys innebär inte per definition att ansökt bistånd skall beviljas utan att socialtjänsten utrett möjliga konsekvenser för barn, utifrån barnkonventionen och därmed barnets grundläggande rättigheter, innan beslut fattas.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 3.4 ”Prövning av barnets bästa /Barnkonsekvensanalys”.

1.6.4 Våld i nära relationer

Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas framförallt i 5 kap. 11 § SoL. Där anges bland annat att nämnden ansvarar för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Kvinnor och barn som utsatts för våld, eller barn som upplevt våld mellan närstående, ska särskilt beaktas. Det är även viktigt att uppmärksamma våldsutövare, för att informera om och lotsa vidare till insatser för att våldet ska upphöra. Det är viktigt att varje enskild socialsekreterare kontinuerligt i kontakten med sina klienter vågar fråga om våld för att kunna upptäcka våld i nära relation och vid önskemål slussa vidare till socialsekreterare med uppgift att utreda detta.

Om nämnden får kännedom om att ett barn antingen själv utsatts för våld eller andra övergrepp, eller har upplevt att någon närstående har blivit det ska informationen omgående överlämnas till barn- och ungdomsenheten i en anmälan.

Vid bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd kan eventuell utsatthet för våld påverka beslut om rätten till bistånd. Exempelvis kan i ett akut skede med skyddsbehov ekonomiskt bistånd beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar det kan också innebära att frångå principer som exempelvis försörjningsskyldighet och dubbla boendekostnader.

I samband med familjevåld är det lämpligt att lägga upp separata personakter och i förekommande fall där gemensam akt redan finns avsluta den och dela upp akterna.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer ("Insatser till våldsutsatta vuxna, avsnitt Ekonomiskt bistånd"). Se även kommunens Riktlinjer för arbetet mot våld i nära relationer.

1.6.5 Felaktiga utbetalningar (FUT)

Socialtjänsten ska genom dialog med den sökande, individuella bedömningar och noggrannhet i handläggningen verka för att ekonomiskt bistånd så långt som möjligt betalas ut på rättssäkra och korrekta grunder. Om fel ändå uppstår är målsättningen att kommunen ska få tillbaka de felaktigt utbetalda pengarna och förhindra att bistånd fortsatt betalas ut på felaktiga grunder. Alla socialsekreterare har skyldighet att uppmärksamma felaktigheter i alla ärenden och indikera att eventuella felaktiga utbetalningar har gjorts.

1.6.6 Tillhörighet och ansvarsfördelning

I 2a kap SoL finns bestämmelser om ansvarsfördelning mellan kommuner. Generellt är det bosättningskommunen som ansvarar för stöd- och hjälpinsatser och bosättningskommun är som regel den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Dock har vistelsekommunen ibland ansvar; exempelvis vid akuta situationer eller när det inte är fastställt vilken kommun som är bosättningskommun. I vissa fall, exempelvis vid utskrivning från kriminalvård och sjukhus, har folkbokföringskommunen ansvaret.

Det är av stor vikt att fastställa vilken kommun som är ansvarig, särskilt viktigt är detta i nya ärenden. Frågan om var en person bor och vistas är därför mycket viktig att utreda snabbt och korrekt vid ansökan både för att undvika felaktiga utbetalningar men även för att den enskilde så snabbt som möjligt skall få sin ansökan prövad av rätt kommun.

Uppstår frågetecken kring bosättning- och/eller vistelsekommun skall detta utredas grundligt och så snabbt som möjligt. Kan utredning inte slutföras utan att personen lider nöd kan efter nödprövning akut bistånd beviljas i avvaktan utredning. Chef skall involveras i tidigt skede.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok ekonomiskt bistånd ("Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar") samt "överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län".

1.6.7 Hemlöshet- och bostadslöshet

Hemlöshet och bostadslöshet kan ge upphov till särskilda behov som socialtjänsten kan behöva ta hänsyn till vid prövning av rätten till bistånd. Det kan exempelvis vara att personen saknar vissa utgifter men att andra utgifter är högre. Detta skall således vägas in i bedömningen kring vilka behov den enskilde har.

SoL saknar bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få en bostad av socialnämnden. Enligt 3 kap 2§ SoL skall kommunen verka för den enskildes rätt till bostad, men det är en målsättning för kommunen som helhet och ingen skyldighet för socialnämnden att bistå enskilda med stadigvarande bostäder. Det är således inte socialnämndens skyldighet att tillgodose behovet av bostad i allmänhet utan den enskilde får själv söka bostad via bostadsförmedling eller ställa sig i kö/söka bostad på annat sätt. Socialnämnden kan inte förmedla bostäder, gå i borgen eller ordna förtur i någon bostadskö. Tre målgrupper har vid särskilda skäl rätt till bostad; äldre och personer med funktionsnedsättning när deras behov inte kan tillgodoses i eget hem (boende med personal) samt flyktingar som omfattas av kommunens mottagande (tillfälligt under etableringstiden). Detta är dock inte bistånd som handläggs inom ramen för ekonomiskt bistånd.

Socialnämnden har dock i enlighet med 2 kap 1 § SoL det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver och enligt 4 kap 1 § SoL ansvar att tillgodose behovet av skälig levnadsnivå. Enligt rättspraxis kan detta för vissa särskilt utsatta grupper handla om bostad av mer stadigvarande typ (se RÅ 1990 ref. 119) men i normalfallet handlar det om olika typer av tillfälliga lösningar när den enskilde har gjort sitt yttersta för att lösa sin situation och inte på egen hand uppnår skälig levnadsnivå med tak över huvudet. Biståndet syftar då till att den enskilde skall uppnå skälig levnadsnivå på kort sikt och beredas tid att finna lösningar på sin situation och finna självständigt boende på lång sikt.

2. Handläggningsprocessen

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

- Stödja människor i att finna vägar till självförsörjning.
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

I detta avsnitt beskrivs handläggningsprocessen. I utredningen ingår även att verifiera och kontrollera inkomna uppgifter vilket beskrivs utförligare i kapitlet Om innehållet i utredningen.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

2.1 Ansökan

En ansökan kan ske både muntligt och skriftligt. Medborgare skall uppmuntras att använda ansökningsblanketten för att säkerställa att de uppgifter och samtycken som behövs som underlag för utredningen inkommer. Ansökningsblanketten skall alltid vara underskriven. Handläggaren ska aldrig skriva på ansökningsblanketten. Om ytterligare uppgifter kommer från sökande muntligt ska detta dokumenteras i en journal som biläggs ansökan.

Om ansökan sker muntligt skall den dokumenteras i journalen och medborgaren skall specificera vad ansökan avser. Journalen skrivs ut och biläggs beslutet.

En komplettering av ansökan innebär till exempel att en person som redan har lämnat in en fullständigt ifylld ansökningsblankett inkommer i efterhand med en elräkning eller ett medicinkvitto. I löpande ärenden skall detta alltid anses som en ansökan och personen behöver inte fylla i en ny ansökan.

Nämnden har inte rätt att neka till att ta emot ansökningar. Dock är det viktigt att göra skillnad på en ansökan och ett rådgivande samtal. Om det är oklart om det föreligger en ansökan eller inte är det viktigt att kontrollera om det föreligger en ansökan eller inte. Lika viktigt att en person får ansöka om den vill, lika viktigt är det att en person som inte avser ansöka inte omfattas av en utredning och ett beslut och därmed registrering i socialregistret.

Se vidare Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handläggningsprocessen").

2.1.1 Tillhörighet och ansvarsfördelning

Av vikt vid en ansökan, särskild om den enskilde inte är känd sedan tidigare, är att fastställa vilken kommun som är ansvarig för ärendet. Frågan om var en person bor och vistas är därför mycket viktig att utreda snabbt och korrekt.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 1.6.6 "Ansvarsfördelning och tillhörighet".

2.2 Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL.

2.3 Utredning

Grunden för en utredning är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv. I samband med första ansökan om bistånd ska därför en extra grundlig utredning göras (grundutredning) som syftar till att kartlägga vilka behov som finns och vilka möjligheter och resurser den enskilde har att själv tillgodose dessa. Vid dessa utredningar används det standardiserade frågeformuläret Instrument X.

Syftet med ett standardiserat instrument är ett verktyg för att säkerställa likartade utredningar, dokumentation och bemötande av socialtjänsten samt att i ett så tidigt skede som möjligt identifiera det individuella behovet av insatser och stöd för att den sökande ska kunna bli självförsörjande.

Löpande utredningar om rätten till bistånd görs därefter inför varje beslut och utgår från den dagsaktuella situationen och från uppgifterna från den första utredningen. Utredningen skall inte utreda fler områden än behövt för att fatta beslut.

Se vidare Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd (kapitel Handlägningsprocessen, avsnitt Utredningens innehåll och omfattning.

2.3.1 Vägar till självförsörjning - krav och behov av stöd

De allra flesta som har behov av ekonomiskt bistånd saknar ett arbete. Många som söker ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Samtidigt finns många personer som har sociala eller hälsorelaterade problem. För dessa personer behövs mer omfattande stöd för att de ska kunna komma i arbete.

Utredningarnas primära fokus, förutom att utreda ekonomin, är att utreda just vad den enskilde behöver göra för att bli självförsörjande och vad den kan tänkas behöva för stöd för att nå dit. Beroende på personens situation ställs olika krav för att vara berättigad ekonomiskt bistånd.

Stort fokus i arbetet är att i motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta ett eget ansvar. Individen skall hjälpas och stödjas att få del av de insatser som finns inom exempelvis socialtjänsten, övrig kommunal verksamhet och Arbetsförmedling, och som den enskilde kan vara i behov av.

Krav kan ställas på deltagande i en viss aktivitet men skall alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Fokus ska i regel ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen

försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Se vidare i riktlinjerna, rubrik 4 ”Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd”.

2.3.1.1 Handlingsplaner

I varje individs ärende skall handlingsplan vara upprättad och underskriven av den enskilde. Handlingsplanen ska innefatta samtliga förändringar som behöver komma till stånd för att den enskilde ska uppnå självförsörjning. Detta kan exempelvis innebära att söka jobb, skaffa ett billigare eller mindre boende eller söka sjukersättning, bostadsbidrag etc.

Handlingsplanen ska vara aktuell och regelbundet följas upp och justeras utifrån resultat och framgång. Den sökande skall i regel följa sin handlingsplan för att vara berättigad ekonomiskt bistånd.

2.3.2 Utredning av rätten till bistånd under tiden

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Parallellt med att sökanden ges stöd för att bli självförsörjande kan han eller hon också ha rätt till ekonomiskt bistånd. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*

En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.

- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.

- *Vilket bistånd ska beviljas?*

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

2.4 Beslut

Varje ansökan skall dokumenteras och avgöras med ett beslut. Beslutet skall innehålla information om vad ansökan avser, vad som beviljas respektive avslås och enligt vilken bestämmelse samt skälen/grunden för beslutet. Den enskilde skall underrättas om beslutet. Det finns inte en generell regel för hur ett beslut skall

delges den enskilde då det beror på beslutet och situationen, men huvudregeln i kommunen är att alla beslut skall delges den enskilde skriftligt.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handläggningsprocessen").

2.4.1 Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till ekonomiskt bistånd ska ansökan avslås, helt eller delvis. Extra viktigt vid avslag är att skälen ska anges på ett sådant sätt att den enskilde förstår orsaken till beslutet.

Beslut om avslag skall alltid underrättas skriftligt och besvärshänvisning ska alltid bifogas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det. Vid avslag av större betydelse skall även utredningen delges skriftligt. Det är ofta lämpligt att vid avslag även kommunicera beslutet muntligt så att den enskilde har möjlighet att ställa frågor.

I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av bedömningen. Därefter väljs och registreras den tyngst vägande registreringskoden.

Vid avslagsbeslut skall alltid eventuella barns situation beaktas särskilt. Vid avslag med avgörande betydelse för familjen görs en mer omfattande barnkonsekvensanalys genom att ett barnrättsbaserat beslutsunderlag fylls i och bifogas beslutet.

2.4.2 Nödprövning och akut bistånd

Behov av att bedöma behovet av akut bistånd (s.k. nödprövning) kan uppkomma antingen om ansökan om försörjningsstöd avslås eller om en enskild tar kontakt med socialtjänsten pga av en akut uppkommen situation.

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om den enskilde begär det. Om det finns ett uppenbart behov kan en nödprövning göras utan att den enskilde begär det, exempelvis vid ett avslag.

Nödprövningen syftar till att bedöma om den sökanden har tillräckliga egna inkomster för att tillgodose sina mest akuta behov. Vad som avses med akuta behov är individuellt och beroende av situation. Särskilt att beakta är dock boendekostnader, el och mat.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns *barn i hushållet* och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Det är av vikt att i dessa sammanhang ha en dialog med föräldrarna om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. Utgångspunkten är att de inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för barnet. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om det kan finnas anledning till oro för barnets hälsa och utveckling.

Se vidare i riktlinjerna, rubrik 3.4 "Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser".

2.4.2.1 Nödprövning vid avslag

Vid avslag på försörjningsstöd kan nödprövning göras utan att den enskilde begär det om det finns ett uppenbart behov, och skall alltid göras om den enskilde begär det. Bedömning görs om den enskilde har rätt till reducerat försörjningsstöd för att tillgodose basala behovsposter så som exempelvis mat, el och hyra.

2.4.2.2. Akut uppkomna situationer

I regel avses med en akut uppkommen situation sådant som en person inte kunnat råda över, så som att en arbetsgivare inte utbetalt lön, annan förväntad inkomst uteblivit eller plötsliga händelser så som brand och inbrott.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner bör i normalfallet alltid uppvisas.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

2.4.2.3. Tappad plånbok

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Uppföljning av eventuella utbetalningar från försäkringsbolag behöver göras. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen.

2.4.2.4 Sökanden har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bistånd tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven som exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation.

2.4.3. Övrigt reducerat försörjningsstöd, rekvisitioner och veckovisa utbetalningar

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att biståndet inte används till avsett ändamål (exempelvis vid missbruk), kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta.

Till personer där socialtjänsten är förvissade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan utbetalning genom rekvisition eller liknande vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas restriktivt och i yttersta undantagsfall. I vissa fall kan det vara aktuellt att inte utbetala beviljat bistånd som klumpsumma utan periodisera utbetalningarna på lämpligt sätt utifrån den enskilda situationen (veckovis eller liknande)

2.5 Överklagan

När ett överklagande kommer in ska socialtjänsten först ta ställning till om beslutet inkommit i rätt tid. Överklagan ska ha kommit in till socialtjänsten inom tre veckor från att den klaganden *fick del av beslutet*. Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. Hanteringen ska ske skyndsamt. Om överklagan inte kommit in i rätt tid ska den avvisas. Ett avvisningsbeslut ska kommuniceras till den enskilde och kan överklagas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Överklagande"). Se även kommunens rutin för överklagan, omprövning och domar.

2.6 Avsluta ett ärende

Vid varje ansökan om ekonomiskt bistånd anses ärendet avslutat efter hanterad ansökan. Av denna anledning är det exempelvis aldrig aktuellt med överflyttning av ett ärende om en person flyttar. Men i termer av att ha en aktuell akt/aktuellt ärende så skall akten/ärendet avslutas när en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd. För att undvika att ärende avslutas för tidigt, vilket kan försvåra för klienten att upprätta ny kontakt, rekommenderas att ett ärende avslutas när person inte varit sökande under tre månader, efter att senaste beslutsperiod löpt ut. I de fall ärendet är överlämnat till t.ex. Förvaltningsrätten skall ärendet vara öppet till dess att dom fallit.

2.7 Återkrav och återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § SFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav).

2.7.1 Återsökning

Kommunen kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Återbetalning", avsnitt "retroaktiva förmåner enligt socialförsäkringsbalken").

2.7.1.1 Handläggning av återsökning

Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan. Särskild blankett återfinns på Försäkringskassans hemsida och i vuxenenhetens sparade dokumentmallar (kopia sparas i fysisk akt). En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras. I verksamhetssystemet Pulsen Combine fattas beslutet "förskott förmån".

2.7.2 Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kapitlet socialtjänstlagen. Återkrav får inte göras mot framtida bistånd eller om återkravet innebär att personen inte uppnår skälig levnadsnivå.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (*9 kap. 2 § st. 1 SoL*) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (*9 kap. 2 § st. 2 SoL*)

Återkrav enligt punkt 1-2 beskrivs under respektive rubrik nedan.

3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (*9 kap. 1 § SoL*).

2.7.2.1 Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav. Möjligheten att återkräva måste undersökas och bedömas från fall till fall. Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan socialtjänsten och den enskilde. Det ska preciseras i överenskommelsen/skuldförbindelsen mot vilken utbetalning som återkrav gäller.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Återbetalning", avsnitt "Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m"). Se även kommunens rutin för återkrav och återbetalning.

2.7.2.2 Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § SoL.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd "Återbetalning", avsnitt "Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m"). Se även kommunens rutin för återkrav och återbetalning.

2.7.2.3 Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan socialtjänstens med stöd av 9 kap 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar och senast inom tre år från det biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden återbetald.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänstens som utreder personens förmåga att återbetala. Vid en bedömning av återbetalningsförmåga är utgångspunkten riksnormen.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Återbetalning", avsnitt "Talan hos förvaltningsrätten").

2.7.2.4 Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades tid kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

3. Om innehållet i utredningen

3.1 Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet, som gäller oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara tydlig, lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer som inte behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassade efter deras behov och tolk ska användas vid behov.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- sin rätt till bistånd
- vilka krav som socialtjänsten ställer på den enskilde för att vara berättigad till bistånd
- sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- handlägningsprocessen och de kontroller som görs
- att lämnade uppgifter registreras i kommunens socialregister

Rutiner kring nybesök och återbesök skall följas för att säkerställa att alla enskilda individer nås av korrekt och likvärdig information, att detta dokumenteras samt att sökande skriver under bekräftelse på mottagen information. Det är särskilt viktigt att säkerställa sig om att personen förstår genom att till exempel ställa följdfrågor om materialet och utgiven information.

Se vidare Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handlägningsprocessen"). Se även kommunens rutiner för nybesök och återbesök.

3.2 Dokumentation

Socialtjänsten har en dokumentationsskyldighet vid handläggning och genomförande, vilket är särskilt viktigt i samband med myndighetsutövning.

Dokumentationen ska omfatta dels de omständigheter som rör den enskildes hjälpbehov, dels på vilket sätt utredningen gjorts, till exempel hur man inhämtat uppgifterna. Den ska genomföras på ett sådant sätt så att det framgår hur ärendet fortlöper och hur besluten genomförs. Den sökande ska kunna ta del av och förstå dokumentationen.

Journalanteckningar ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handläggningsprocessen", avsnitt "Socialtjänstens dokumentation"). Se även Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten

3.3 Grundutredning (nybesök), återbesök och handlingsplan

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundlig utredning, med standardiserat frågeunderlag, genomföras (grundutredning). Detta mötes främsta uppgift är att socialtjänsten skall få den information och de handlingar som behövs för att utreda rätten till ekonomiskt bistånd samt att ge grundläggande information om rätten till bistånd. Av särskild vikt är det att utreda bosättning- och vistelse för att fastställa kommundillhörighet och ansvarsfördelning.

Så snart som möjligt, som senast inom två månader från första besök, skall ett återbesök genomföras. Syftet med återbesöket är att mer grundligt informera om reglerna och kraven kring försörjningsstöd samt samtala om den enskildes situation och dennes individuella krav för att vara berättigad bistånd. Vid detta besök bör en handlingsplan upprättas som skrivs under av den enskilde och i många fall bör personen även skriva under ett dokument gällande utgiven information.

Se vidare i riktlinjerna, rubrik 2 "Handläggningsprocessen" samt enhetens rutiner för nybesök och återbesök. Se även i riktlinjerna, rubrik 1.6.6 "Tillhörighet och ansvarsfördelning".

3.4 Prövning av barnets bästa/Barnkonsekvensanalys

3.4.1 Generellt

Barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd beskrivs nedan, men har också beskrivits övergripande i inledande avsnitt av dessa riktlinjerna och viss upprepning sker i detta avsnitt.

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Men i kontakten med individer har socialtjänsten ett särskilt ansvar att uppmärksamma barnen och deras situation. Särskild uppmärksamhet krävs i hushåll med långvarigt biståndsbehov.

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas innan beslut fattas. Både de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna skall övervägas. Barnperspektivet eller en barnkonsekvensanalys får aldrig innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja (om det finns skäl för oro för barnet görs orosanmälan, se rubrik längre ned).

3.4.2 Prövning av barnets bästa/Barnkonsekvensanalys

En prövning av barnets bästa i form av en barnkonsekvensanalys ska göras när ett beslut får påtagliga direkta eller indirekta konsekvenser för ett barn. En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utifrån artiklarna i barnkonventionen utreder och dokumenterar vilka konsekvenser ett beslut får för ett

barn. Detta för att säkerställa ett barnrättsperspektiv och således vilka av barnets rättigheter som påverkas av beslutet.

En barnkonsekvensanalys innebär inte per definition att ansökt bistånd skall beviljas utan att socialtjänsten utrett möjliga konsekvenser för barn, utifrån barnkonventionen och därmed barnets grundläggande rättigheter, innan beslut fattas.

När det gäller ekonomiskt bistånd och barnkonsekvensanalyser är det av särskild vikt att väga in hur beslutet påverkar föräldrarnas/föräldrarnas möjligheter att bli självförsörjande på sikt, något som i sig är en positiv faktor för barnet. Av vikt är också att väga in hur beslutet på lång sikt påverkar barnets rättigheter eftersom de kortsiktiga konsekvenserna av ett beslut kan vara andra än de långsiktiga.

Inom ekonomiskt bistånd fattas många beslut och alla kan inte anses få direkta eller påtagliga konsekvenser för ett barn. Exempel på detta är regelbundet beviljande av månatligt försörjningsstöd samt både beviljande och avslag gällande mindre kostnader och utgifter som inte påverkar familjens möjlighet att försörja sig på det stora hela.

Vid avslagsbeslut med avgörande betydelse för familjen och/eller barnet görs *alltid* en barnkonsekvensanalys genom att kommunens underlag för barnkonsekvensanalys används. Den enskilde skall i dessa fall alltid få ta del av analysen.

Områden som är särskilt viktiga att beakta när det gäller barnets rättigheter är beslut som gäller:

- Boende
- Barnomsorg/skola
- Socialt nätverk
- Hälsa
- Fritidsaktiviteter
- Umgänge med förälder
- Ungdomars ferieinkomster

3.4.3 Orosanmälan

Om det finns oro för ett barn skall orosanmälan göras till barn- och ungdomsenheten. Finns det osäkerhet kring om anmälan skall göras eller inte kan mottagning på barn- och ungdomsenheten kontaktas för rådgivning (inga personuppgifter anges då). Orosanmälan skall helst vara skriftlig och mall finns på intranät. Om det inte är uppenbart olämpligt bör den enskilde informeras om oron som finns och att anmälan görs. På detta sätt kan relationen och arbetsalliansen bibehållas och eventuell oro och frågor hos den enskilde bemötas.

3.4.4 Mer om barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser

- Socialstyrelsens vägledning – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd, artikelnr: 2003-109-1

- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning, avsnitt Hänsyn till barns bästa
- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten del 1 Övergripande mål, regler och principer, kapitel Barnkonventionen och barnperspektivet i svensk lagstiftning

3.5 Rätt från början - att förebygga felaktiga utbetalningar

Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska utgå från att bistånd betalas till de personer som har rätt till det, vilket görs genom bl.a. information till sökande, verifikation av uppgifterna i ansökan och att förhindra att interna felaktigheter sker. Av extra vikt är kontrollerna vid en första ansökan och då särskilt uppgifter om boende och ekonomi/tillgångar. Det ska vara enkelt för den enskilde att ge korrekt information, följa socialtjänstens krav m.m. Från första utredningen till fortsatta ansökningar krävs dialog med den sökande och noggrannhet i handläggningen för att minska risken för felaktiga utbetalningar och säkerställa att den person som har rätt till bistånd också får det.

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan till exempel inträffa eller ske till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter eller genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet.

3.5.1. Upptäckt av misstanke om felaktig utbetalning

Om det i ett ärende upptäcks att det finns en misstanke om att en eller flera månaders bistånd har beviljats på felaktiga grunder ansvarar socialsekreteraren för att utreda och bedöma om upptäckten påverkar rätten till bistånd framåt. Uppmärksamma närmsta chef på situationen för att tillsammans kunna avgöra om FUT-utredning skall göras och hur den i så fall skall utföras.

En utredning om misstanke om felaktig utbetalning inleds enligt 11 kap. 1 § SoL. Utredningen syftar till att klargöra om det skett en felaktig utbetalning eller inte. Utifrån utredningen bedöms om det finns grund för beslut om återkrav och/eller polisanmälan.

3.6 Kontroller

3.6.1 Allmänt om kontroller

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att visa att han eller hon har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand. Genom att till exempel inhämta ett samtycke kan socialtjänsten inhämta uppgifterna åt den enskilde.

Att verifiera uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan ingår som en del i utredningen innan beslut fattas. Utgångspunkten är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. Det mest kostnadseffektiva är att göra relevanta kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. I kommande avsnitt

beskrivs översiktligt vilka kontroller som generellt är viktiga i utredningen. Det är av vikt att betona att olika kontroller kan vara av olika vikt i olika ärenden och därför måste alltid en individuell avvägning göras.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt godkännande ska detta dokumenteras i en journalanteckning. Om den sökande inte lämnar godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till utredningen.

Socialtjänsten har med stöd av 11 kap. 11 § och 11 a och b §§ SoL, utan den enskildes samtycke, rätt att inhämta vissa uppgifter. Det gäller uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild från Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen och Skatteverket.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handläggningsprocessen", avsnitt "Utredning av den enskildes ekonomiska situation").

3.6.2 I samband med första ansökan och nybesöket

Utredningen i samband med nybesöket är den mest grundläggande. Det som primärt måste utredas är om den sökande kan anses tillhöra kommunen och förvaltningen. Detta är särskilt viktigt i de fall sökanden saknar egen bostad och bor inneboende eller i andra hand.

Inför ett nybesök görs i princip kontroller i två led:

1. Först och främst ska det konstateras att den som ansöker om bistånd är den person han eller hon säger sig vara och i förekommande fall att uppehållstillstånd eller uppehållsrätt finns. Därefter skall utredas var personen bor och vistas. Finns oklarheter i denna fråga kan utredningen inte fortgå innan frågan är utredd.
2. Om grundförutsättningarna ovan är uppfyllda fortsätter utredningen och den enskilde ska visa att han eller hon uppfyller förutsättningarna för att vara berättigad till bistånd. Kontrollerna omfattar alla som ingår i hushållet.

Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd/uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter från folkbokföringen

- Hushållssammansättning/civilstånd
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet, ev. umgängesavtal
- Barnens boende, skolgång/barnomsorg och ev. extra arbete
- Eventuell tidigare aktualitet vid annan socialtjänst
- Inkomster
- Tillgångar
- Tidigare försörjning/orsak till behov av bistånd

3.6.3 Innan varje beslut

Viktigt är att vara uppmärksam på förändringar som den sökande själv gör på ansökan, vad gäller tillgångar, umgänge med barn, inkomster, adress eller hushållsgemenskap. När kontoutdrag lämnas in skall uppmärksamhet riktas både mot eventuella inkomster men även utgifter och ort för inhandling osv. Uppföljning måste också ske av kända förändringar/inkomster så som tillfälligt uppehållstillstånd och skatteåterbäring.

När en ansökan inkommer bör följande kontroller alltid utföras innan beslut fattas:

- Att ansökan är fullständigt ifylld, underskriven samt att ansökan är ankomststämplad
- Följa upp vad som framkommer på ansökan, t.ex. sökt ersättning från annan myndighet. (a-kassan, CSN, FK etc.). Görs genom SSBTEK och vid behov genom telefonsamtal till aktuell myndighet
- Att planeringen följs
- Att det vid behov finns verifikationer/underlag för inkomster och utgifter som har angetts på ansökan.
- I de fall där det begärts; kvitto på att föregående månads hyra och el är betald
- Särskild uppmärksamhet bör fästas på inkomst av studiebidrag för gymnasiestuderande så att en gymnasiestuderande inte slutat studera, alternativt att den börjat studera och bidraget skall medräknas som inkomst.

3.6.4 Regelbundet för att upptäcka förändringar

Följande kontroller bör göras regelbundet för att säkerställa att rätt person får rätt ersättning och därmed förhindra felaktiga utbetalningar:

- Utdrag från Infotorg - 1 gång per år i januari för att undersöka:
  - Civilstånd
  - Folkbokföringsadress + antal skrivna på adressen - observera även förändringar i kontraktsform
  - Företag
  - Fordon: Bil, MC, moped, båt etc.
- Deklaration/Slutskattebesked/Utdrag beskattningsregistret, samtliga sidor - 1 gång per år i maj.
- Kontoöversikt från samtliga banker konton – 1 gång per år i september

3.6.5 Dokumentation av kontroller

Dokumentera i en journalanteckning vilken/vilka kontroller som genomförts, hur kontrollen genomförts, resultatet av kontrollen och behovet av eventuella åtgärder.

3.7 Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd?

3.7.1 Generellt

Samtliga kontroller ska genomföras med en respekt för den enskildes integritet. Den enskilde ska alltid delges resultatet av kontrollerna och hur detta påverkar dennes ansökan. Så långt som möjligt skall den enskilde själv lämna in begärda uppgifter så att kontroll kan utföras.

3.7.2 Skyddade personuppgifter

Personer som är förföljda och utsatta för hot eller våld kan få sina adress- och personuppgifter skyddade genom olika bestämmelser i lagstiftningen. Den som har skyddade personuppgifter kan inte sökas på databaser och myndigheterna får heller inte lämna uppgifter om personen. Det innebär inte att uppgifter som personer med skyddade personuppgifter lämnar inte ska kontrolleras och utredas. Vid utredning om rätt till bistånd behöver sökanden i stor utsträckning själv medverka. Sökanden ska själv inhämta handlingar och uppgifter från olika myndigheter för att vara berättigad till bistånd. Hänsyn bör tas till om det finns försvårande omständigheter utifrån den enskildes nuvarande situation för att kunna ta fram begärda handlingar och uppgifter, och särskild hänsyn till att det tar längre tid att ta fram begärda uppgifter kan behöva tas.

3.7.3 Boende/Hushållsgemenskap

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring. Vid andrahandskontrakt eller inneboendekontrakt ska kontroll alltid göras i fall förstahandshyresgästen är aktuell och beviljas hyra för att förhindra dubbelutbetalningar. Vid kontroll av folkbokföringsadress bör även kontroll göras om personen angett en tillfällig adress. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas att ändra folkbokföringsadress.

Vid eventuella oklarheter kring boendesituationen bör detta utredas genom ett klargörande samtal med den enskilde.

3.7.4 Hembesök

Syftet med ett hembesök kan vara att utreda om den sökande har en rimlig hyreskostnad och/eller om bostaden är av skälig storlek, om den sökande bor på angiven adress, samt hur hushållssammansättningen ser ut. Hembesök ska enbart göras om det är nödvändigt för att få ett tillräckligt beslutsunderlag. Det är av vikt att kommunens rutiner för hembesök följs.

3.7.4.1 Att tänka på före hembesöket:

- Syftet med hembesöket ska vara klarlagt. Det ska vara klart vad det är man behöver undersöka och vilka frågor man behöver svar på. Den enskilde ska vara informerad om syftet med hembesöket.
- Innan ett hembesök bör boendesituationen diskuteras med den enskilde, där personen själv får beskriva hur den bor, omständigheterna kring boende och hur lägenheten ser ut.
- Den enskilde ska i normalfallet ha lämnat sitt samtycke till hembesöket.
- Hembesök görs av två handläggare. Detta är nödvändigt utifrån säkerheten. Enhetens säkerhetsrutiner ska följas.
- Ett hembesök är att betrakta som en utredande åtgärd och ska alltid ske inom ramen för en utredning enligt 11 kap 1 § SoL.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handläggningsprocessen, avsnitt "Kontroller genom hembesök"). Se även kommunens rutiner för hembesök.

3.7.5 Inkomstuppgifter

Inkomstuppgifter kontrolleras genom SSBTEK och vid behov klargörande samtal med aktuell myndighet. Inkomstuppgifter kontrolleras även i normalfallet genom att den enskilde lämnar: kontoutdrag, specifikationer till inkomster och deklaration. Det kan bli aktuellt att inhämta samtycke till att kontakta andra, så som exempelvis arbetsgivare men det är enbart i yttersta undantagsfall och om det inte är möjligt att utreda på annat sätt.

Kontoutdrag skall inte begäras in rutinmässigt utan anledning, men får begäras in när det finns behov utifrån utredningen både regelbundet och vid enskilda tillfällen.

3.7.5.1 Specifikationer

Nedan följer vanliga specifikationer som kan behöva begäras in. Det kan även finnas andra specifikationer som inte framgår nedan, en bedömning görs i varje enskilt ärende.

- Lönespecifikationer: Ska begäras in och kontroller göras gällande utbetald lön, ackumulerad lön, eventuella avdrag för ex. mat, arbetskläder, gymkort, förskottsbetalning och SL-kort.
- Alfa- eller A-kassa: Sökanden ska lämna specifikationer för samtliga veckor och ta ut alla dagar han eller hon har rätt till. Kontroll kan göras direkt med resp. A-kassa eller Alfa-kassan.
- Föräldrapenning och sjukpenning: Vid föräldrapenning och sjukpenning kan handläggaren göra kontroll med Försäkrings-kassan gällande att den enskilde tar ut det högsta belopp han eller hon har rätt till samt att full ersättning tas ut (7 dagar per vecka).
- Handikappersättning och vårdbidrag: Beslutsunderlag för handikappersättning och vårdbidrag ska begäras för att kontrollera vilka fördyrade levnadskostnader ersättningen eller bidraget avser täcka.

3.7.5.2 Utländska inkomster eller tillgångar

Utgångspunkten är att den sökande själv lämnar in underlag angående sina inkomster och tillgångar. Möjligheterna att få fram uppgifter varierar från land till land. Migrationsverkets hemsida (LIFOS), landets ambassad i Sverige eller Sveriges ambassad i landet kan ge hänvisning om vilka handlingar som är möjliga att begära in och vilka myndigheter som kan tillhandahålla dessa. Socialtjänsten bör vara extra uppmärksam på fall där det finns indikationer på att den enskilde har inkomster eller tillgångar i utlandet, exempelvis:

- Ofta åker utomlands.
- Uppehållit sig länge i utlandet.
- Klarat sin försörjning utan att kunna redogöra för detta eller styrka hur.
- Det inkommer en anmälan om det.

3.7.6 Tillgångar

Uppgift om eller indikation på att en person har tillgångar kan exempelvis fås via deklARATIONEN eller årsbesked/kontoöversikt. Ytterligare uppgift om tillgångar kan fås via bil- respektive företagsregistret. Om personen har skulder hos Kronofogden kan socialtjänsten kontakta dem för att ta del av eventuella tillgångsutredningar eller beslut om betalningsföreläggande.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av behovet av bistånd").

3.7.6.1 Deklaration

I samband med nybesök samt vid ansökan för maj varje år ska en kopia på deklARATIONEN lämnas in. Där framkommer uppgift om inkomst, ränteinkomster och ränteutgifter, pensionssparande, utdelning/vinst vid försäljning av aktier. Ytterligare framkommer om personen betalat fastighetsavgift, ska komplettera deklARATIONEN med ytterligare blanketter, till exempel för företagare eller om personen pantsatt föremål och betalar ränta till pantbank. Observera att ränteutgifter kan tyda på innehav av bostadsrätt eller fastighet.

DeklARATIONEN ska lämnas in med samtliga sidor (1-4 eller flera sidor). Om personen har tappat sin deklARATION kan kopia begäras från Skatteverket. Personer som inte deklarerat ska inkomma med kopia på samtliga kontrolluppgifter från Skatteverket.

Om personen varit aktuell inkomståret jämförs redovisade inkomster med uppgifterna på deklARATIONEN. Detta för att säkerställa att föregående års inkomst har redovisats i samband med ansökan. På deklARATIONEN framgår om personen får skatteåterbäring eller ska betala in ytterligare skatt. Utbetalning av skatteåterbäring ska följas upp vid kommande ansökningar om bistånd.

3.7.6.2 Värdering av lösöre

Lösöre är lös egendom som utgörs av fysiska föremål som kan flyttas. Det är i ens besittning om man har det i hemmet, garaget, bilen, bankfacket eller bär det på sig. För att den enskildes lösöre ska påverka rätten till ekonomiskt bistånd krävs att föremålet har ett väsentligt ekonomiskt värde, är lätt att avyttra och inte förbundet med starkt affektionsvärde.

3.7.6.3 *Pantsatta föremål*

I deklARATIONEN framgår om en person under året pantsatt föremål och därmed betalar ränteutgifter till pantbanken. Den sökande ska redovisa saker som den har realiserat som genererat fysiska pengar genom pantsättning under pågående biståndsperiod. Sökande ska inkomma med handling i form av:

- Låneinformation (historik) från pantbanken.

Där framgår oftast följande: nytt lån, lösta lån, lånedatum, senaste omsättning, lösendatum, beskrivning, kapital, ränta, avgifter samt skuld. Det ska kunna gå att följa löpande för hela den begärda perioden. Om den sökande enbart kommer in med räntebesked ska även låneinformation begäras in eftersom räntebesked inte alltid avslöjar alla engagemang i pantbanken.

3.7.6.4 *Fordon*

Transportstyrelsen har uppgifter om en person äger fordon, en persons fordonshistorik eller ett fordonns ägarhistorik. Vid fordonssinnehav är det den enskilde som ska anmodas att själv påvisa fordonets värde. Detta kan ske genom att denne låter värdera fordonet eller uppvisar ett inköpskvitto. För bedömning av om ett fordon är att anse som en lätt realiserbar tillgång och för uppskattning av dess värde kan värderingsfunktioner på internet användas. Detta utlåtande bevisar inte fordonets värde utan ger ett uppskattat värde. Jämförelse med motsvarande fordon som annonseras för försäljning på marknaden kan också vara vägledande.

Sökande ska i normalfallet sälja bilen till ett marknadsvärdespris, *se vidare* i riktlinjerna rubrik 3.8.3.2 "Bil (ev annat fordon)".

3.7.6.5 *Företag*

För att utreda personer med företag *se vidare* i riktlinjerna, rubrik 4.2 "Företagare".

3.7.6.6 *Värdering av fastighet, tomt, villa och bostadsrätt*

För bedömning av tillgång i form av fastighet, tomt, villa, eller bostadsrätt *se vidare* i riktlinjerna rubrik 5.2.3 "Boende och boendekostnader".

3.7.6.7 *Arv*

Vid kännedom om att en person fått ärva kan bouppteckningen begäras in från klienten för att få ta del av hur arvet har fördelats. Dessa uppgifter kan även begäras från Skatteverket, men då krävs kännedom om den avlidnes personnummer. Om den enskilde är dödsbodelägare och arvet inte skiftats/bouppteckning inte gjorts skall den enskilde uppmanas att göra sitt yttersta för att bouppteckning och arvsskifte skall komma till stånd och detta följas upp. Det kan bli aktuellt med bistånd mot återkrav beroende på arvets storlek osv.

3.7.6.8 *Barns sysselsättning*

Denna kontroll görs i huvudsak genom samtal med den sökande om barnen och deras situation. Socialtjänsten kan begära att den sökande lämnar intyg om skolgång för barnen. Kontakt kan även tas med utbildningsförvaltningen gällande barnets

skolplacering. Vid misstanke om att hemmavarande barn över 18 år inte längre går i gymnasiet kan kontroll göras med CSN om utbetalning av studiemedel.

3.7.7. Äktenskapsskillnad

Vid ansökan om äktenskapsskillnad ska sökande inkomma med kopia på ansökan och senare med domen. Den sökande ska även inkomma med bodelningshandlingar. Reglerna kring äktenskapsskillnad regleras i Äktenskapsbalken 5 kapitlet. Om sökanden inte har barn och om båda parterna är överens om äktenskapsskillnad kan skilsmässa beviljas utan betänketid. I annat fall är betänketiden minst 6 månader och max 12 månader. I samband med dom bör sökandes nuvarande boendeförhållanden utredas. Makarna är försörjningsskyldiga gentemot varandra tills dess att dom om äktenskapsskillnad meddelas. Om den ena parten inte fullföljer sitt ansvar kan en ansökan om stämning lämnas till tingsrätten. *Se vidare i riktlinjerna rubrik 3.8 "Normberäkning"*.

3.7.8 Migrationsverket

Migrationsverkets utredning gällande uppehållstillstånd innehåller generellt uppgifter om sökandes civilstånd, ekonomiska situation, om personen kom som anknytning och om anhöriga uppgett att han/hon kan försörja personen etc. Om det finns skäl kan socialtjänsten begära in utredningen som ligger till grund för uppehållstillståndet från den sökande.

3.7.9 Förfrågan hos annan socialtjänst

Om en person tidigare har varit aktuell för ekonomiskt bistånd hos en annan kommun kan det finnas behov av att inhämta uppgifter/tidigare utredning därifrån. Samtycke krävs dock alltid och det bör vara den enskilde som begär handlingarna och lämnar in.

3.8 Normberäkning

Vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd ska hushållets samtliga faktiska inkomster räknas. Inkomsterna bör *i regel* beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser. Om det upptäcks inkomster som inte redovisades föregående månad kan även dessa påverka beräkningen av biståndet och om normöverskott tillfälligt föreligger kan detta påverka beräkningen för nästkommande månad. Generellt ställs högre krav på personer som känner till socialtjänstens beräkningsgrunder och har fått tydlig information om hur inkomster och utgifter hanteras och beräknas. Socialtjänsten kan anpassa beräkningarna till vad som är rimligt i det enskilda fallet.

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter för hyra, hushållsel, hemförsäkring, SL-resor och avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

Utgift för exempelvis underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte tas med i beräkningen. Om en av parterna i ett sammanboende är underhållsskyldig för barn sedan tidigare och har inkomst av arbete eller liknande ska den gemensamma disponibla inkomsten minskas med fastställt underhållsstöd innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan hen inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

3.8.1 Inkomster

3.8.1.1 Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt bistånd

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från alfa-kassan
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frivgningskonto.
- Etableringsersättning inkl bostadersersättning, etableringstillägg
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring), AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Habiliteringsersättning
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende
- Jämställdhetsbonus inom föräldraförsäkringen
- Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning (KBH)
- Lön eller sjuklön från arbete
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst.
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd

- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar. Innan en insättning tas upp som inkomst behöver socialtjänsten utreda vad insättningen avser, och en prövning ska göras i varje enskilt fall.

3.8.1.2 Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt bistånd

- Familjehemsersättning

Vid beräkning av familjens behov ska det placerade barnet inte tas med i beräkningen. Omkostnadsersättningen räknas inte som inkomst. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av bistånd. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.

- Stipendier/Fondmedel

Bedömning av om/hur ett stipendium/fondmedel ska reducera ekonomiskt bistånd får göras från fall till fall. Om inkomsten inte är riktad är grundregeln att det reducerar ekonomiskt bistånd helt eller delvis. Grundprincipen är att ekonomiskt bistånd aldrig kan utgå till samma ändamål om stipendiet/fondmedlet är riktat.

I vissa fall reducerar ett fondmedel inte ekonomiskt bistånd, se vidare 3.8.1.3 Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd.

- Handikappersättning och vårdbidrag

Beträffande handikappersättning och merkostnadsersättning vid vårdbidrag är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, om det är kostnader för sådant som ingår i beviljat bistånd, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall. Den del som inte är skattepliktig utgör som regel en inkomst. Se även avsnittet om inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

- Försäkringsersättning/Skadestånd

Den del som avser ”sveda och värk” och inte är avsedd för särskilt ändamål tas som regel med i beräkning av ekonomiskt bistånd. I regel tas den del som avser förlorad arbetsinkomst med i normberäkning.

3.8.1.3 Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

Det finns även inkomster som inte reducerar biståndet. Utöver följande exempel kan det även finnas andra inkomster som inte reducerar biståndet, individuell bedömning sker från fall till fall:

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, till exempel från kyrkliga samfund eller kommunen (dock kan ekonomiskt bistånd inte utgå för samma ändamål)

- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan, reparationer, rehabilitering etc.
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall
- Ersättning för merkostnader i samband med funktionsnedsättning/sjukdom i regel den del som är skattepliktig (dock kan ekonomiskt bistånd inte utgå för samma ändamål)

3.8.1.4 Avdrag/Skuld på ersättning från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten

I regel medräknas faktiska inkomster i normberäkning. I vissa fall kan en enskild ha skuld till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten och därför få ett avdrag på ersättningen som betalas ut. I dessa fall medräknas som regel den faktiska inkomsten, om inget talar emot detta, men personen skall hänvisas att kontakta myndigheten och begära att de inte skall göra något avdrag med hänvisning till Socialförsäkringsbalken 108 kap 22 §.

3.8.2 Jobbstimulans - särskild beräkningsgrund

Om en sökande uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Handlägningsprocessen") och Socialstyrelsens meddelandeblad nr 7/2013 Ändringar i socialtjänstlagen den 1 juli 2013 som gäller ekonomiskt bistånd.

3.8.3 Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska som regel användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål etc, som innebär en inkomst vid försäljning. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av rätten till bistånd").

3.8.3.1 Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper då dessa skall säljas och inkomst användas för den enskildes försörjning innan rätten till bistånd föreligger.

3.8.3.2 Bil (ev annat fordon)

Grundprincipen är att bilen är en lätt realiserbar tillgång och krav bör ställas på att bilen avyttras inom kort tid. Vid särskilda skäl kan bedömning göras att den enskilde

behöver bilen för att uppnå skälig levnadsnivå exempelvis om bilen är en förutsättning för att ta sig till och från arbete, eller om bilen av någon anledning behövs med hänsyn till barnperspektivet (till exempel om barnet har särskilda behov som kräver transport med bil). I dessa fall krävs inte avyttring vilket skall framgå tydligt i utredning och bedömning. Om fordonet är högt värderat kan dock avyttring, även i dessa fall, krävas men då i kombination med godkännande av att tillgångarna från försäljningen *delvis* används till införskaffande av nytt billigare fordon. Det skall i utredning och bedömning tydligt framgå vilka kraven kring avyttringen och nytt inköp är.

Om den enskilde bedöms ha behov av bil skall även vissa utgifter för bilen medräknas. Normalt sett är det nedanstående utgifter som beviljas:

- Bilförsäkring (ej mer omfattande än nödvändigt i förhållande till bilens värde och årgång)
- Bilprovning,
- Fordonskatt
- Parkerings- och resekostnader (normalt summan för SL-kort fullt pris)
- Schablonsumman för resor bedöms täcka resekostnader men även ge möjlighet att spara en del varje månad för att täcka underhållskostnader som exempelvis service och reparation. Vilket således normalt sett inte beviljas

Det kan efter provning även framgå att eventuell inkomst vid försäljning är försumbar i förhållande till den enskildes behov av bistånd och försäljning kan därmed bedömas som oskäligt i det enskilda fallet. Sådan bedömning ska dock göras restriktivt och alltid i samråd med närmsta chef. En tydlig bedömning ska dessutom framgå i utredningen.

I de fall klienten har beviljats bilstöd från FK är huvudprincipen att klienten har behov av bil för att uppnå en skälig levnadsnivå. Krav på avyttring sker därför inte i dessa fall och vissa utgifter medräknas enligt ovan. I regel beviljar Försäkringskassan inte generella reparationer (ej heller socialtjänsten), men i vissa fall kan Försäkringskassan bevilja reparation av anpassningar, klienten bör således vända sig till Försäkringskassan med liknande frågor. Klienten kan hos Försäkringskassan ansöka om ny bil efter 9 år, alternativt när klient kört mer än 18000 mil. Om klient skulle sälja bilen innan dess blir denne återbetalningsskyldig till Försäkringskassan och inga inkomster kan medräknas i normberäkning.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok; Ekonomiskt bistånd ("Prövning av rätten till bistånd").

3.8.3.3 Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, eller om den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast inestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar.

3.8.3.4 Bostadsrätt/Villa/Fritidshus/Fastighet

För information om bostadsrätt och villa *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

3.8.3.5 Pensionssparande

Pensionssparande räknas som en tillgång när det är ett sparande som är realiserbart och därmed kan användas till den enskildes försörjning. I vissa fall finns det spärrar och regler för hur denna typ av sparande kan användas och grundlig utredning måste alltid göras och resultatet av utredningen tydligt framgå.

3.8.3.6 Barns inkomster och tillgångar

Barn är aldrig försörjningsskyldiga sina föräldrar. Således kan barns inkomster av arbete eller barns tillgångar/sparkapital inte påverka föräldrarnas/familjens rätt till bistånd och skall därmed aldrig medräknas i normberäkning. Däremot kan i vissa fall barnets inkomster och tillgångar behöva användas till *barnets behov* (barnets riksnorm, barnets del av gemensamma kostnader samt barnets del av boendekostnaden). I dessa fall skall avslagsbeslut fattas och justering göras i normberäkningen utifrån situationen och hur mycket som skall avräknas.

Barn bör kunna spara upp till 15% av prisbasbeloppet utan att det alls påverkar familjens möjlighet att få ekonomiskt bistånd, därefter måste en individuell bedömning göras. I dessa fall menas antingen att föräldern har ett sparande till barnet som är låst i barnets namn alternativt att det är ett äldre barn som mer självständigt sparat ihop pengar oavsett om detta är låst i barnets namn eller inte. Generella sparanden som föräldern har, och som inte är låsta i barnets namn, avses inte utan omfattas av den generella regeln att det är tillgångar som skall användas till familjens försörjning.

När det gäller barns löpande inkomster av arbete bör barnet kunna tjäna upp till ett prisbasbelopp utan att barnets inkomster skall avräknas mot barnets behov.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av om behovet kan tillgodoses genom egna inkomster").

3.8.4 Hushållstyper

3.8.4.1 Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. *Makar, registrerade partners och sambor* har försörjningsplikt gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet.

Sammanboende med hushållsgemenskap ska ansöka om ekonomiskt bistånd tillsammans och bådas sammanräknade inkomster och utgifter ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehovet. Det innebär att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis när det förekommer våld i relationen eller då någon av makarna är

oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen, ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makarnas biståndsärenden kan handläggas var för sig. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftna men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär. Endast om särskilda skäl finns kan man göra separat normberäkning för någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap.

3.8.4.2 Övriga sammanboende med hushållsgemenskap

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner/nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp reduceras de gemensamma hushållskostnaderna genom att i normberäkning ange antalet personer i hushållet som delar på de gemensamma kostnaderna.

3.8.4.3 Giftna men ej sammanboende

Giftna makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad i normalfallet då de enskilda är skyldiga att planera sitt boende på ett sådant sätt att de kan försörja sig. Även om t.ex. den ena parten vistas utomlands eller sitter i fängelse kvarstår försörjningsplikten.

En utredning ska däremot alltid göras av den andra personens möjligheter att försörja sin partner t.ex. om den ena parten befinner sig utomlands i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd eller är i fängelse. Hänsyn ska även tas till vilka möjligheter det finns från respektive land att få fram uppgifter och handlingar. Om ens partner är försvunnen kan bistånd beviljas om det är styrkt och efter en individuell bedömning.

Vid äktenskapsskillnad gäller försörjningsplikten till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig och ansökan om ekonomiskt bistånd prövas tillsammans under denna tid. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen. Observera att särskilda regler gäller om det förekommer våld i nära relationer.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd? samt Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Medlemmar i hushållet och kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Genom andras personers inkomster och tillgångar.

3.8.4.4 Inneboende

För sökande som är inneboende räknas personen inte ha hushållsgemenskap med den/dem som han eller hon är inneboende hos. Dessa sökanden ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som till exempel telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

3.8.4.5 Hushåll med underåriga barn, föräldrapenning och barnomsorg

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Dock skall föräldrarna inte behöva ta ut föräldrapenning innan barnets födelse, en förälder i arbete skall också ha möjlighet att ta ut föräldraledighet och föräldrarna skall kunna spara en mindre del av ledigheten till senare behov.

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska kunna visas upp. Den som har bistånd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip bör göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av behovet av bistånd", avsnitt "Genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar" och "Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar", avsnitt "Förmåner under föräldraledighet").

3.8.4.6 Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 21 år förutsatt att de studerar i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförlig grundutbildning, och ska då räknas in som barn i hushållets norm.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 4.11.2 "Ungdomar under 21 år som går i gymnasiet".

3.8.4.7 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska i regel halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 5.1.1 "Merkostnader för umgänge med barn".

3.8.4.8 Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller upp till 21 år vid studier i grundskola, gymnasium eller annan jämförlig grundutbildning. Om

maken/makan inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

4. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

4.1 Arbetslösa

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har i regel rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande.

Den som är arbetslös och söker ekonomiskt bistånd ska vid behov erbjudas stöd i och kring sitt arbetssökande för att öka sina möjligheter att få en anställning. De insatser som ges ska alltid föregås av en individuell bedömning av personens behov och förmåga. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal (ibland motivationsgrupp) ingå, liksom även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande. I regel innebär aktivt arbetssökande att vara inskriven på Arbetsförmedlingen och följa uppgjord handlingsplan med dem. Den enskilde skall få information om andra myndigheter och aktörer som kan erbjuda insatser för att underlätta inträde på arbetsmarknaden.

Vad som kan vara godtagbara skäl att tillfälligt inte stå till arbetsmarknadens förfogande måste bedömas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Det kan exempelvis vara fråga om den sökandens egen sjukdom, sjukdom i familjen, andra viktiga eller överhängande familjeangelägenheter, arbetets art i förhållande till den enskildes personliga förutsättningar, att arbetsförhållandena på en anvisad arbetsplats inte lever upp till vad som krävs för att förebygga ohälsa eller olycksfall eller att anställningsformerna inte är förenliga med de förmåner som arbetstagare får som är anställda enligt kollektivavtal och sociala omständigheter.

Socialtjänsten får i vissa fall kräva att en person deltar i *praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet* enligt 4 kap. 4 § SoL. Beslut om bistånd prövas då enligt 4 kap. 5 § SoL.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande samt att kräva att en person deltar i *praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet* – Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av behovet av bistånd", avsnitt "Prövningen av om behovet kan tillgodoses genom arbete" och tillhörande avsnitt där innebörden av kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande preciseras samt avsnitt "Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet").

4.1.1 Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Den som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna om de deltar i kommunal aktivering. Olika regler gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin A-kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet.

4.1.2 Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven på att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Giltigt skäl kan till exempel vara sjukdom eller vård av barn.

4.1.3 Frånvaro från arbetssökande

Vid frånvaro p.g.a. *sjukdom* se vidare i riktlinjerna i avsnittet Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

Vid frånvaro på grund av *vård av barn* - En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som har barn har som är sjukt eller behöver gå till läkare/tandläkare ska sjukanmäla sig på samma sätt som vid egen sjukdom. Sjukdomen ska styrkas med läkarintyg efter mer än fem dagars frånvaro. Skriftlig dokumentation för besök hos läkare eller tandläkare kan krävas in vid upprepad/onormal frånvaro av dessa skäl.

Ordinarie förskolas/skolas eventuella semesterstängning utgör generellt inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds alternativ barnomsorgsplats. Men se nedan avsnitt om ledighet under sommaren för barnfamiljer.

4.1.3.1 Ledighet under sommaren

Personer som har barn som är yngre än 16 år, har möjlighet att vara lediga under fyra veckor under sommaren med sina barn och ändå ha rätt till bistånd. Syftet med föräldrars rätt till ledighet är att uppfylla FN:s konvention om barns rättigheter till lek, vila och fritid. Det är således barnets rätt till vila och rekreation som är i fokus och inte föräldrarnas rätt till ledighet. Från 16 års ålder är det vanligt att ungdomar sommarjobbar och inte längre är beroende av att föräldrarna ska vara hemma för att de ska vara lediga. I dessa fall skall familjen också informeras om ungdomarnas möjlighet att söka feriejobb inom kommunen.

En förutsättning för ledigheten är att hushållet i övrigt är berättigade bistånd. Möjligheten till arbete har företräde framför ledigheten. Ledigheten planeras i samråd med socialsekreterare. För att en förälder ska ha rätt till ledighet med bibehållet bistånd krävs att barnet/barnen är lediga från förskoleverksamheten eller barnomsorgen under planerad period och övrig tid är anmäld för barnomsorg. Följande bör beaktas vid avgörandet:

- Kan behovet tillgodose på annat sätt?
- I första hand skall (om det finns två föräldrar) behovet tillgodoses av den förälder som inte förlorar inkomst, redan har ledighet planerad och/eller ej har inkomst/aktivitet.
- Om den lediga föräldern kan söka föräldrapenning skall detta göras.
- Om familjen är nyligen aktuell för försörjningsstöd skall utredas hur barnets behov av vila och rekreation hittills kunnat tillgodoses och om behovet redan är tillgodosett

4.1.4 Personer som har sagt upp sig

Om den sökande blivit arbetslös på grund av att denne sagt upp sig på egen begäran är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som uppsägningen medför. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl att säga upp sig ska denne uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska dock alltid göras i det enskilda fallet och hänsyn tas till omständigheterna.

För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning. En bedömning ska dock alltid göras i det enskilda fallet och hänsyn tas till omständigheterna.

4.1.5 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Se vidare i riktlinjerna rubrik 3.8.4.5 "Hushåll med underåriga barn, föräldrapenning och barnomsorg".

4.2 Företagare

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte till den som är egen företagare. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behövde ta ut lön skulle få en otillbörlig konkurrensfördel. Om en person har ett företag eller ett uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas.

Företaget i sig kan representera en realiserbar tillgång men det kan variera beroende på företagsform. Utöver att bedriva näringsverksamhet kan en person även ha funktionärs- eller styrelseuppdrag vilket i regel innebär någon form av ersättning för sitt engagemang i företaget.

Om en person driver ett eget företag och ansöker om ekonomiskt bistånd måste personen i första hand ta ut avtalsenlig lön. Om personen inte kan försörja sig på den egna verksamheten kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

I varje enskilt fall behöver en individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilda om bistånd beviljas eller inte. För ytterligare vägledning se avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen, tidigare Regeringsrätten (RÅ) RÅ 2000 ref 37.

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd.
- Under tiden den enskilde har en arbetsmarknadsinsats för att starta företag och uppbär ersättning från Arbetsförmedlingen. Insatsen kan pågå i sex månader.

4.3 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Personer som dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställigheten eftersom verkställighet av fängelsestraff undanröjer behovet av bistånd. I de fall personen inte omedelbart kan påbörja verkställigheten kan bistånd beviljas i avvaktan på verkställighet.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden, undantag gäller till exempel boendekostnad.

Personer dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vid bedömning ska beaktas den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hela eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. I regel bör bostaden hyras ut om det är möjligt.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, kan ansöka om häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Den som vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen (2004:168) har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten, till exempel missbruksvård. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård kan ha kvar rätten till vissa ersättningar från Försäkringskassan vilket bör utredas innan bistånd beviljas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd –(”Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar”, avsnitt ”Gränsen mot hälso- och sjukvård och kriminalvård” samt avsnitt ”Folkbokföringskommunens ansvar”. ”Försörjningsstöd”, avsnitt ”Boendekostnad under fängelsevistelse”).

4.3.1 Intensivövervakning med elektronisk kontroll - s.k. fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i förberedelserna för frigivning, s.k. IÖV-utsluss. Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskriven i anstalt och har inte rätt till försörjningsstöd, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, som avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

4.3.2 Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädutrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och de kontroller som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten.

4.3.3 Samhällstjänst

Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete, studera eller vara aktivt arbetssökande. Att en biståndssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och till exempel delta i praktik. Samverkan skall ske med frivården.

4.4 Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling som en insats med stöd av socialtjänstlagen är berättigade till bistånd på samma villkor som andra. Kostnader som den sökande inte har under vårdtiden ska dock inte omfattas av försörjningsstödet.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 5.2.7 "Försörjningsstöd i samband med placering och vistelse på institution"

4.5 Ungdomar under 18 år som bor i stöd- eller träningsboende

Barn under 18 år som inte kan bo hemma utan måste erhålla boende genom socialtjänstens försorg utanför hemmet ska ha ett placeringsbeslut från barn och ungdom där även omsorgen om barnet tillgodoses genom placeringen. Barnets boende och omsorg tillgodoses i dessa fall annars av vårdnadshavaren. Kostnaderna för uppehållet ska då täckas av vårdkostnaden och inte genom försörjningsstöd.

Se vidare avsnitt i riktlinjerna rubrik 4.11.3 "ungdomar som saknar förälder med försörjningsansvar".

4.6 Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

Personer som inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande pga sjukdom skall ha en styrkt arbetsförmåga/vara sjukskrivna i den omfattning de saknar arbetsförmåga.

Om en person deltar i någon typ av aktivitet hanteras eventuell sjukfrånvaro enligt ungefär samma principer som en arbetande (sjukanmäla sig till anordnaren direkt vid sjukdom, läkarintyg på dag 8 osv.)

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett läkarutlåtande som helt eller delvis styrker oförmåga att arbeta *eller delta i insatser* (se mot vilken sysselsättning den enskilde är sjukskriven). Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och behovet av andra insatser. För stöd i bedömningen används Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd. Om det finns oklarheter i läkarutlåtandet kan en rehabiliteringsförfrågan skickas till aktuell läkare, alternativt ett trepartsmöte initieras (om samtycke finns).

Om den enskilde kan ha rätt till sjukpenning ska en ansökan lämnas till Försäkringskassan. Om personen inte har rätt till sjukpenning ska vid behov en ansökan om samordning av rehabiliteringsinsatser lämnas till Försäkringskassan. Arbetsförmedlingen har även ett ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering för arbetssökande.

För att vara berättigad till bistånd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför.

Om personen bedöms kunna vara berättigad sjukersättning eller aktivitetsersättning skall denna uppmanas att ansöka om detta. Se nedan.

4.6.1 Sjukersättning eller aktivitetsersättning

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att arbetsförmågan inte kommer att återfås inom all överskådlig framtid kan ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år kan ansökan om aktivitetsersättning göras om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt minst ett år.

4.6.2 Personer med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även i de fall där det kan finnas svårigheter så som missbruk eller psykisk ohälsa. Personer med denna typ av problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget och här är samverkan extra viktig.

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

4.6.2.1 Personer med missbruksproblem

De krav som kan ställas enligt socialtjänstlagen kan inte användas på samma sätt för sökanden som har allvarliga missbruksproblem. Vid missbruksproblem är det viktigt

att alla verksamhetsområden inom socialtjänsten där personen är aktuell samverkar/samplanerar och arbetar tillsammans med personen. Samverkan med andra myndigheter så som landstinget är ofta aktuellt.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. En individuell bedömning behöver göras gällande vilka krav som kan vara aktuella för den enskilde och en handlingsplan upprättas. Personen är ansvarig att delta i sin planering med målet att på sikt bli självförsörjande och om en sökande med denna typ av problematik inte medverkar, helt eller i stor utsträckning, till att utarbeta en handlingsplan eller att göra en utredning så kan detta utgöra grund för att reducera biståndet.

Se vidare i riktlinjerna, rubrik 2.4.3 ”Övrigt reducerat försörjningsstöd och rekvisitioner”. *Se även* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd(”Prövning av behovet av bistånd”, avsnitt ”Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet”).

4.6.2.2 Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemens påverkan på den sökandes möjligheter att till exempel stå till arbetsmarknadens förfogande, innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka hans eller hennes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra verksamhetsområden inom socialtjänsten och med landstinget.

Om personen är sjukskriven *se även vidare* i riktlinjerna rubrik 4.6 ”Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom”.

En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetssökande i övrigt.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd (”Prövning av behovet av bistånd”, avsnitt ”Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet”).

4.7 Personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är tänkt att vara ett bistånd under en kortare period men andelen personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd ökar. Definitionen av långvarigt biståndsbehov är när ett hushåll har fått bistånd minst tio månader under kalenderåret.

När en person lever på ekonomiskt bistånd en längre tid kan särskilt vissa områden behöva beaktas extra. Det kan till exempel gälla fritid, tandvård/läkarvård, hemutrustning eller kläder. Det gäller särskilt barnfamiljer. *Se vidare* i riktlinjerna, rubrik 3.4 ”Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser”.

4.8 Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska däremot inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige påverkar alltså inte rätten till bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd.

Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under tillfällig vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom eller begravning. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. En resa ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska beaktas resans påverkan för den enskilde att bli självförsörjande och hur det påverkar fortsatt behov av bistånd.

4.9 Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan t.ex. vara en biljett till hemkommunen eller hemort inom Norden. Bistånd kan även beviljas till matpengar. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan även nattlogi beviljas efter särskild prövning. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar", avsnitt "Vistelsekommunens ansvar"). Se även i riktlinjerna rubrik 3.4 "Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser".

4.10 Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension

Personer som är 65 år och äldre som har låg eller ingen pension och ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd/bostadstillägg istället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas enligt gällande rutiner.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

4.11 Studerande

4.11.1 Vuxenstuderande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till bistånd.

Om en person har studerat men avslutar sina studier och söker ekonomiskt bistånd är utgångspunkten att de ska ha planerat för sin ekonomi efter avslutade studier t.ex. genom att i god tid börja söka arbete.

Bistånd kan beviljas vid korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

I undantagsfall kan dock, efter individuell behovsprövning, ekonomiskt bistånd beviljas för vuxenstudier, se vidare punkterna nedan. Om bistånd beviljas till studerande är utgångspunkten att studiematerial skall lånas på bibliotek men om så inte är möjligt kan efter särskild prövning rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial beviljas där böcker på andrahandsmarknaden är referens för kostnad.

4.11.1.1 Studerande under studieuppehåll

Den studerande ska kunna visa att den i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation som han eller hon kunnat planera inför. Om den sökande har fått arbete och ansöker om ekonomiskt bistånd i avvaktan på första lön eller arbetslöshetsersättning kan försörjningsstöd beviljas mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § SoL.

4.11.1.2 Studerande som har familj

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte under pågående studier. I familjer med barn kan undantag göras eftersom det bedöms ha en mycket positiv effekt på barnens framtid att förälder/föräldrar har utbildning.

I familjer med två vuxna som båda saknar arbete, där båda står långt från arbetsmarknaden, där familjen varit aktuell på socialtjänsten en längre tid, familjen markant skulle öka möjligheter att bli självförsörjande efter studier (i exempelvis bristjobb) och som dessutom bedöms klara av sina studier kan ena parten beviljas att studera med bibehållet försörjningsstöd under studietiden. Kravet är att personen som studerar uppbär fullt studiemedel, dvs. uppbär lånedel, bidragsdel och eventuella tillägg, och sköter sina studier och den andra personen också uppfyller förutsättningarna för rätt till bistånd.

4.11.1.3 Studier med aktivitetsstöd

Arbetsförmedlingen har möjlighet att bevilja aktivitetsstöd för reguljära studier. Aktivitetsstöd och studiemedel kan ej kombineras. Om personen ansöker om kompletterande ekonomiskt bistånd under tiden ska en individuell bedömning göras. Bedömningen ska ske i samråd med Arbetsförmedlingen utifrån syftet med studierna och om det ökar möjligheterna att i framtiden att bli självförsörjande genom arbete.

4.11.1.4 Studier på prov unga vuxna

En yngre person (aktuell en längre tid för försörjningsstöd) som inte har avslutad grundskola och är osäker på om denne klarar av studier kan få ”studera på prov” under en period om maximalt 6 månader utan att ta studielån, för att se om personen klarar av studier eller inte. Kravet för försörjningsstöd blir då att personen

sköter sina studier och omgående börjar söka arbete om studierna inte kan slutföras. Undantaget för denna målgrupp är utformat för att bidra till självständighet och självförsörjning på lång sikt samt undvika skuldsättning. Om personen efter 6 månader klarar av sina studier och önskar fortsätta studera måste personen ta studielån och omfattas av de sedvanliga reglerna för studenter.

Särskilt skall beaktas om personen kan vara aktuell för studiestartsstöd, se rubrik nedan.

4.11.1.5 Studerande med studiestartsstöd

I juli 2017 införde regeringen ersättningsformen studiestartsstöd, som syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet består av bidrag utan inslag av lån och ska utgöra ett komplement till studiemedelssystemet. För att kunna få studiestartsstöd måste personen uppfylla vissa kriterier och godkännas av kommunen.

För att studiestartsstödet ska nå önskad effekt är det viktigt att det möjliggör studier för målgruppen. Kompletterande ekonomiskt bistånd kan därför beviljas till studerande med studiestartsstöd, under förutsättning att planeringen skett i samverkan med socialsekreterare och att personen i övrigt uppfyller kraven för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Studierna som godkänns ska vara tydligt inriktade mot självförsörjning. Om studierna med studiestartsstöd planeras som ett första steg mot vidare studier bör det i bedömningen vägas in om den sökande efter perioden med studiestartsstöd kan bli självförsörjande genom ordinarie studiemedel.

4.11.2 Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrar har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyller 21 år.

Försörjningsplikten gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte. Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra utredas.

I de fall den unge inte kan bo kvar hemma ska orsaken till det alltid utredas och vid behov ske i samråd med barn- och ungdomsenheten. För personer som är under 21 år och inte ännu har avslutat sina gymnasiestudier är det viktigt att socialtjänsten i möjligaste mån försöker stödja den unge att fortsätta sina gymnasiestudier. Detta gäller även i de fall barnet inte kan bo kvar hemma utan beviljas bistånd som ett eget hushåll. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar

skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd", avsnitt "Medlemmar i hushållet" och avsnitt "Ekonomiskt bistånd till barn"). *Se även* i riktlinjerna 3.8.3.6 "Barns inkomster och tillgångar".

4.11.3 Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. I vissa undantagsfall godkänns k Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN. Studier på komvux, men enbart då ungdomsgymnasium inte är en möjlighet.

Bestämmelserna i 4 kap 1a § SoL om skolungdomars arbetsinkomster är egentligen inte tillämplig eftersom bestämmelsen gäller vid prövningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd. Dock gör Ekerö kommun bedömningen att dessa ungdomar skall ha samma möjligheter som andra ungdomar/unga vuxna/familjer att tjäna och spara pengar och tillämpar därför samma nivåer som i andra fall där barn har inkomster eller sparade medel. Ungdomars (som saknar föräldrar med försörjningsansvar) eventuella inkomster tas alltid med i beräkningen för ekonomiskt bistånd, dock gäller den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1b § SoL; jobbstimulansen. Om ungdomarna har möjlighet att spara pengar så kan de spara ett helt prisbasbelopp plus 15% av ett prisbasbelopp utan att detta påverkar deras rätt till ekonomiskt bistånd, eller att de sparade summorna tas med i normberäkning.

När den unge har fyllt 21 år eller avslutat sina gymnasiestudier handläggs de som övriga vuxna sökande.

4.12 Utländska medborgare

Det finns olika grupper av utländska medborgare vilka presenteras nedan:

- EU-medborgare (med och utan uppehållsrätt)
- Personer utan uppehållstillstånd
- Personer med uppehållstillstånd
- Nordiska medborgare

4.12.1 EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Dessa medborgare omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtlL. Den innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återgå till sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sen återkomma.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd. Kommunen har det yttersta ansvaret vilket innebär att bistånd för att undanröja akut nöd kan beviljas. Det bör alltid göras en individuell bedömning. Akut bistånd kan t.ex. omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi. Observera särskilt om det finns barn i familjen då en barnkonsekvensanalys alltid ska göras. Hänsyn måste även tas till hur länge familjen vistats i Sverige.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar", avsnitt "Vistelsekommunens ansvar").

4.12.1.1 Upphållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU/EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare. En EU/EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

4.12.1.2 Bedöma uppehållsrätt

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning måste göras av respektive socialsekreterare/mottagare (vid behov med närmaste chef) vid tidpunkten för ansökan om ekonomiskt bistånd.

En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning,
3. är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.¹

I EU-rätten har arbetstagarbegreppet fått en bred tolkning. Varje person som utför ett faktiskt och verkligt arbete ska betraktas som arbetstagare, om inte arbetet som utförs har så begränsad omfattning att det framstår som ett marginellt komplement.

EU-domstolen har angett att en helhetsbedömning ska göras utifrån alla omständigheter som avser arten av arbete och arbetsförhållandena. I denna bedömning är tre kriterier avgörande och måste uppfyllas för att någon ska anses vara arbetstagare:

- arbete ska utföras åt någon annan,
- personen ska vara under dennes arbetsledning, och
- arbetet ska ske mot ersättning.²

¹ 3 a kap 3 § UtL

² Socialstyrelsen (2014), Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området – en vägledning.

Med arbetssökande EU-medborgare menas en person som beger sig till ett annat EU-land och aktivt söker arbete. Arbetssökande personer omfattas generellt sett av den grundläggande rätten till fri rörlighet och rätten att vistas i Sverige under tre månader utan uppehållsrätt. Så länge de kan styrka att de fortfarande söker arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning har de också rätt att vistas i Sverige utöver de tre månaderna.

Se vidare i Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området ("Uppehållsrätt för olika kategorier av EU/EES-medborgare").

4.12.1.3 EU/EES-medborgare med uppehållsrätt

EU/EES-medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare.

Se i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar") samt i Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området.

4.12.1.4 EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt

EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan tillstånd och barnkonsekvensanalys ska alltid göras vid beslut om ekonomiskt bistånd.

4.12.2 Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

4.12.2.1 Tillfällig vistelse

Enligt 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtlL, får en utländsk medborgare tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa till Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en akut nödsituation har kommunen det yttersta ansvaret och en individuell bedömning ska alltid göras. Akut bistånd kan t.ex. omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

Observera att det inte längre finns någon underrättelseskyldighet för socialtjänsten gentemot Migrationsverket gällande utländsk medborgare som uppehåller sig i Sverige längre än tre månader utan uppehållstillstånd. Om socialtjänsten behöver ta kontakt med Migrationsverket under sin utredning ska samtycke från den enskilde inhämtas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar. Se även vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser.

4.12.2.2. Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa. Det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, deras uppehållstillstånd har löpt ut och de inte har förnyat sin ansökan eller att de aldrig har sökt uppehållstillstånd. Det kan även vara personer på genomresa i Sverige för att söka uppehållstillstånd i något annat land.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom slagit fast att personer som fått avslag på ansökan om asyl men håller sig undan för att undgå avvisning fortfarande omfattas av personkretsen enligt LMA, även om de inte har rätt till bistånd enligt LMA. De personer som omfattas av personkretsen enligt LMA har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL. Kommunen är alltså inte skyldig att ge bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL, inte heller nödbistånd för att undgå en akut nödsituation eftersom sådant bistånd förutsätter att man har rätt till försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL. Det finns dock en möjlighet för kommunen att ge bistånd till dessa personer med stöd av 4 kap. 2 § SoL. Se nedanstående stycke om yttersta ansvaret.

Även om personer som omfattas av personkretsen enligt LMA inte har rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL har socialtjänsten enligt 2 kap 1 § SoL det yttersta ansvaret för alla som vistas i kommunen. Det yttersta ansvaret innebär till exempel att ge stöd och hjälp i akuta situationer. Samma utredningsförfarande gäller som för andra sökande. Ekonomiskt bistånd kan till exempel beviljas till matpengar. Biståndet beviljas i så fall enligt 4 kap 2 § SoL.

Vid bedömningen av akuta situationer *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar", avsnitt "Vistelsekommunens ansvar").

4.12.2.2.1 Sjukvård för målgruppen

Papperslösa har sedan den 1 juli 2013 genom lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd rätt till hälso- och sjukvård som inte kan vänta. Det innebär att papperslösa ges samma rätt till hälso- och sjukvård som asylsökande. Barn som lever som papperslösa har rätt till fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn. Dessa barn har även rätt till skolgång genom skollagen (2010:108).

4.12.2.2.2 Barnfamiljer i målgruppen

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn, i synnerhet barn som tillhör utsatta grupper. Om det finns barn i hushållet ska detta särskilt beaktas, en barnkonsekvensanalys göras och utifrån socialtjänstlagens samlade verktyg ska kommunen initiera de insatser som är bäst för barnets långsiktiga behov. Barn ska, i de fall det bedöms lämpligt utifrån barnkonsekvensanalysen, kunna beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå. Utifrån principen om barnets bästa kan det innebära att barn beviljas bistånd medan deras föräldrar enbart kan beviljas nödhjälp. Bistånd till barnen kan beviljas med upp till riksnorm. Med hänsyn till barnets bästa kan även bistånd beviljas till en rimlig hyreskostnad som utgår från barnets behov. Precis som för vuxna beviljas bistånd i dessa fall enligt 4 kap 2 § SoL.

Om familjen beviljas ekonomiskt bistånd är det viktigt att täta uppföljningar görs och att man arbetar för en långsiktig lösning på situationen. Utifrån vikten av täta uppföljningar är det lämpligt att bevilja bistånd för kortare perioder i taget. Att arbeta för barnets bästa i ett långsiktigt perspektiv kan handla om att man behöver motivera familjen att ta kontakt med Migrationsverket, eftersom det i vissa fall kan vara möjligt för familjen att ansöka om asyl på nytt och därmed få rätt till LMA. I andra fall behöver familjen lösa situationen på annat sätt. Motivationsarbetet kan även handla om att motivera till kontakt med organisationer inom civilsamhället samt vid behov kontakt med hälso- och sjukvården.

4.12.2.3 Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som söker asyl i Sverige får oftast ekonomisk ersättning från Migrationsverket, enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning. Från 1 juni 2016 finns ändringar i lagen som innebär att den asylsökande inte har rätt till bistånd enligt LMA när han eller hon har fått ett beslut om avvisning eller utvisning som har börjat gälla eller när tidsfristen för frivilligt återvändande har gått ut. Ändringen gäller dock inte vuxna som bor tillsammans med sina barn under 18 år. De har fortfarande rätt till bistånd enligt LMA till dess att de lämnar Sverige.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar", avsnitt "Kommunens ansvar för asylsökande").

4.12.3 Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Studering med uppehållstillstånd ska inte beviljas bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Uppehållstillståndet har beviljats under förutsättning att försörjningen är tillgodosedd under vistelsen i landet.

4.12.3.1 "Bosättningslagen" och "etableringslagen"

Kommunen tar emot vissa nyanlända invandrare för bosättning enligt lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Det är Migrationsverket som anvisar dessa personer till kommunen och det innebär att kommunen ansvarar för att tillhandahålla en bostad till dessa personer. Antingen är dessa personer s.k. ABOS (kommer från anläggningsboende) eller så är det s.k. KVOT-flyktingar som kommer direkt från ett flyktingläger utanför Sverige. Det finns personer som väljer att inte anvisas till en kommun i enlighet med "bosättningslagen" och istället hittar en egen bostad i kommunen. Dessa personer kallas "EBOS" (Egen bosättning).

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för vissa av ovanstående personer enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Lagen om etableringsinsatser vänder sig till nyanlända i arbetsför ålder (20-64 år) som har fått uppehållstillstånd (UT) som flyktingar eller av flyktingliknande skäl samt kvotflyktingar. Även nyanlända i åldern 18-19 år, som saknar föräldrar i Sverige, omfattas av den nya lagen liksom vissa anhöriga till nyanlända flyktingar. Individen ska påbörja etableringen senast ett år från första folkbokföring i Sverige. Personer med nedsatt prestationsförmåga kan ingå i etableringen till 25, 50 eller 75 %.

Anhörig till flykting, som ansöker inom sex år från det att den första individen beviljas uppehållstillstånd har rätt att ingå i etableringen. Den som anlände först förväntas planera familjens ankomst och boende.

En person har rätt till en etableringsperiod på två år, som ska genomföras inom tre år från det att uppehållstillståndet beviljades. Under etableringsperioden kan individen ansöka om etableringsersättning hos Arbetsförmedlingen. Etableringsersättningen administreras av Försäkringskassan.

En person kan således omfattas av båda lagarna, eller bara den ena av de två lagarna. Vissa personer (både EBOS, ABOS och KVOT) kommer alltså inte att kunna omfattas av den s.k. "etableringslagen" utan faller då inom någon annan av målgrupperna beskrivna i dessa riktlinjer och deras förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd regleras ej i nedanstående avsnitt.

4.12.3.2. Kodning i verksamhetssystemet

Personer som omfattas ”bosättningslagen” skall i verksamhetssystemet kodas som ”flykting” (FL) för att återsökning av statsbidrag, samt statistik, skall vara korrekt. Detta gäller oavsett om personen/hushållet omfattas av ”etableringslagen” eller inte. Även personer som kommer som anknytning till nyanländ eller EKB kodas FL. Detta gäller dock inte EBOS.

4.12.3.3 Personer som omfattas av ”etableringslagen” och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Ansökningar om bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och samma krav på egenansvar och egen planering gäller även för denna grupp. I vissa delar skiljer sig emellertid situationen för de som omfattas av ”etableringslagen” från andra som uppbär ekonomiskt bistånd, till exempel avseende boende, sysselsättning, hemutrustning etc.

4.12.3.4 Väntan på etableringsersättning (”glappet”)

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och fullt försörjningsstöd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda.

4.12.3.5 Kompletterande ekonomiskt bistånd

Den som söker kompletterande ekonomiskt bistånd för att inkomsterna inom etableringsreformen inte är tillräckliga ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Sökanden som är sjukskrivna och därför inte ingår i ”etableringen” kan kommunen söka statsbidrag för.

4.12.3.6 Förlorad etableringsersättning

Sökande som avbrutit sin etableringsplan utan av socialtjänsten godkänd anledning och annan planering har inom ett års tid (inom en treårsram) möjlighet att omfattas av etableringen igen och beviljas full etableringsersättning. I normalfallet bör därför avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den sökande återupptar etableringsplanen.

4.12.3.7 Person med rätt till a-kassa

Den som uppbär etableringsersättning men samtidigt är berättigad till a-kassa har enligt ”etableringslagen” rätt att själva välja vilken ersättning personen vill ha. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska denne dock hänvisas till att välja den ersättning som ger högst inkomst.

4.12.3.8 Extraarbete

Personer med etableringsersättning kan ta extrajobb utan att den inkomsten minskar deras ersättning. Socialtjänsten har dock inte möjlighet att ställa krav på att någon ska vara sysselsatt mer än till 100 %. Om den sökande har en heltidsplan med insatser inom etableringen, det vill säga 40 timmar i veckan, kan vi inte kräva att denne ska jobba extra utöver detta. Om den sökande däremot har en deltidspan är det möjligt att ställa krav på arbete upp till heltidssysselsättning.

4.12.4 Ensamkommande flyktingbarn

Nyanlända (18-20 år) som saknar föräldrar i Sverige har rätt att ingå i etableringen, men inom etableringen finns inte möjligheter att läsa på gymnasium. I Ekerö tillämpas praxis att ungdomar i den åldern uppmuntras välja gymnasiestudier och ekonomiskt bistånd kan därför beviljas för denna grupp. Kostnaderna kan återsökas genom statsbidrag.

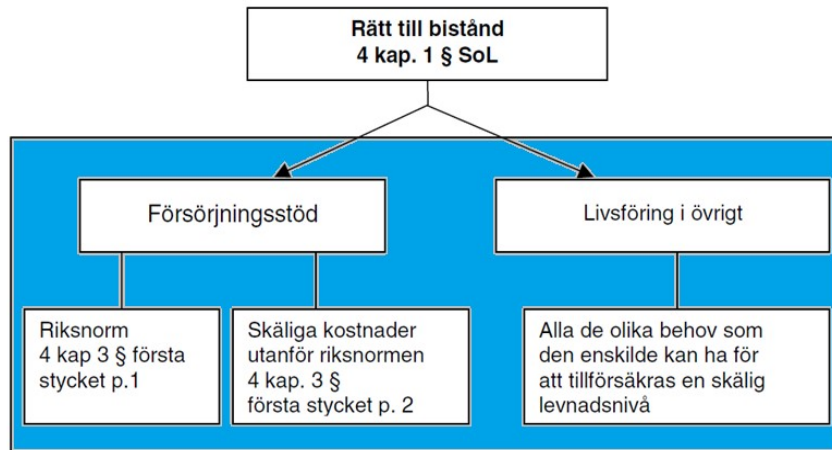
Se vidare i riktlinjerna rubrik 4.11.3 ”Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar”.

4.12.5 Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige enligt lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

5. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

5.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika posterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive post är menad att täcka. I Ekerö tillämpas inte någon sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola (vilket också innebär att beloppet inte höjs vid skollov eller annan frånvaro från barnomsorg).

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.

Socialstyrelsen redovisar riksnormen som en totalsumma utan uppdelning mellan de olika posterna. Internt inom Ekerö kommun görs dock beräkningen av respektive post som andelar av riksnormen

I vissa fall kan det även finnas skäl till att höja normen på grund av merkostnader. I särskilda fall kan det även finnas skäl att sänka normen.

Se vidare om vad som ingår i posterna och för höjning/sänkning av normen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

5.1.1 Merkostnader för umgänge med barn

Tillägget beräknas utifrån det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder genom att barnet läggs till i normberäkningen med det antalet dagar som föräldern har umgänge. Tillägget omfattar *hela* riksnormen för det antalet dagar föräldern har umgänge.

Rätten till umgänge ska i normalfallet kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än sex dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut.

Kostnader för umgänget som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna. Om inte föräldrarna kan reglera det ska det ske genom att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Bistånd till livsföring i övrigt, avsnitt Resor.

5.2 Försörjningsstöd till övriga kostnader (skäliga kostnader utanför riksnorm)

Vid behov ska skälig kostnad för nedanstående budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vad som avses som skälig kostnad måste avgöras efter en individuell bedömning av vad som är skäligt för just den personen eller det hushållet.

5.2.1 SL-kort

Alla vuxna personer som ansöker om bistånd till SL-kort ska beviljas det, även om de inte har behov av det för resor till arbete eller annan verksamhet. En förutsättning är att de i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd och kan disponera SL-kortet. Vid utbetalning räknas kostnaden för SL-kortet in i försörjningsstödet riksnorm under rubriken arbetsresor. Sökande behöver inte uppvisa kvitto på inköp av SL-kort.

För skolkort och fritidskort för barn och ungdomar *se vidare* i riktlinjer rubrik 6.17 ”Skolkort och fritidsbiljett”.

5.2.2 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Avgifter för faktiska kostnader godtas. Personen skall dock uppmanas att ansöka om nedsättning av avgift

5.2.3 Boende och boendekostnader

5.2.3.1 Generellt

Utgångspunkten för bedömning av skälig kostnad för boende och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig samt Försäkringskassans föreskrifter om bostadskostnader (FKFS 2018:10). Behovsprövningen ska omfatta både den enskildes faktiska kostnad, behov av boende och bostadsstorleken. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på

adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen (1991:481) ska vara skriven där man bor och vistas.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder, alternativt vid upprepade hyresskulder, kan sökande vid behov uppmanas att styrka att föregående månads hyra är betald.

5.2.3.2 Hembesök

Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, dvs. bor i andra hand eller är inneboende, kan ett hembesök behöva göras. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig. Hembesök ska som huvudregel förämnas och aldrig göras mot den enskildes vilja.

Hembesök kan av olika skäl behöva göras även när personen har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden men behovet skall vara absolut och alltid ske i överenskommelse med personen.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 3.7.4 "Hembesök".

Se även vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd", avsnitt "Boendekostnad vid kort respektive långvarigt biståndsbehov" och avsnitt "Hemlöshet" samt "Handlägningsprocessen" avsnitt "hembesök").

5.2.3.3 Deposition - förskottshyra

Noggrann individuell bedömning skall göras vid ansökan om deposition och bedömning av hyrans skälighet och antal månaders deposition skall göras. Skäl att bevilja deposition kan exempelvis vara att personen är/har varit bostadslös/bostadslöshet, har skulder till hyresvärd att personen har svårigheter att anskaffa en fast bostad och personen utan biståndet inte uppnår skälig levnadsnivå.

Personen skall i samband med att en deposition beviljas alltid få råd och stöd i upprättandet av ett bra hyresavtal och se över att avtalet i sin helhet, men depositionen i synnerhet är skälig.

Deposition skall aldrig utbetalas utan att kontrakt är upprättat utan personen skall rådas att i hyresavtal teckna en klausul som innebär att hyresavtalet inte är giltigt om depositionen inte är inbetald ett visst datum. På så sätt är både hyresvärd och hyresgäst skyddade mot att bli lurad.

5.2.3.4 Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Stockholm ska Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vara vägledande men får inte ses som ett tak då individuella bedömningar ska göras. Högsta godtagbara hyresnivå enligt Försäkringskassans norm får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga.

Utöver boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska individuell bedömning ske, där det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

5.2.3.5 Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på att minska boendekostnaderna som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå.

Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas. Dock kan ibland familjen/den unga vuxna gå miste om bostadsbidrag utan godkänt andrahandskontrakt och då är det extra eftersträvansvärt att kontraktet skall godkännas.

5.2.3.6 Bostadsrätt/villa/fastighet/tomt

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Efter individuell bedömning kan krav ställas på försäljning.

Ekonomiskt bistånd till personer som äger *fastighet/fritidshus* (ej för bostadsändamål) bör i princip inte beviljas bistånd annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. När det finns ett skrivet förbehåll ska personen lämna en kopia på förbehållet.

Det är den enskilde själv som ska värdera sin fastighet, tomt- och bostadsrätt och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarfirmor och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde.

5.2.3.7 Delad lägenhet och inneboenderum

Vid bedömning av om kostnad för inneboenderum är skäligt måste beaktas vad som ingår i kostnaden enligt hyresavtalet samt storleken på rum. Som tumregel skall kostnad för en inneboende vara avsevärt lägre än att hyra i första- eller i andrahand.

Förälder boende hos barn eller vuxet hemmaboende barn

I regel förutsätts i dessa fall hushållsgemenskap om inte särskilda skäl talar emot detta. Vid bedömning av kostnad skall beaktas hur stor del av bostaden den enskilde disponerar och följa Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av kostnaden.

För beräkning samt ytterligare information *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

5.2.3.8 Ungdomar och unga vuxna som flyttat hemifrån

Om föräldern är den unge försörjningsskyldig är grundregeln att bistånd inte utgår till den unge själv och merkostnader för att den unge skall bo själv inte beviljas.

När förälders försörjningsskyldig upphört är huvudregeln fortsatt att bistånd till boendekostnad inte beviljas då ungdomar/unga vuxna som vill flytta hemifrån bara har ansetts ha rätt till bistånd i undantagsfall och då mycket starka sociala skäl att flytta föreligger. I övrigt bedöms behovet av skälig levnadsnivå tillgodoses genom att bo kvar i föräldrahemmet och, och det finns inga domar som anger en övre gräns för hur länge det är skäligt att bo i föräldrahemmet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd", avsnitt "Bistånd till ungdomar för eget boende").

5.2.3.9 Övriga boendeformer

Vid andra boendeformer, så som husvagn eller båt måste boendekostnaden beräknas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd", avsnitt "Andra boendeformer").

5.2.3.10 Rådrum

Om en person har oskäligt hög hyra, har en oskäligt stor bostad alternativt om bostaden bedöms vara en tillgång kan krav om byte/försäljning av bostad krävas. I dessa fall skall som regel den enskilde få ett skäligt rådrom för bytet samt vid behov råd och stöd att söka ny bostad. Individuell bedömning måste göras men det torde sällan vara aktuellt med ett kortare rådrom än fyra månader. Beslut om rådrom skall följas upp noggrant och regelbundet och enbart om personen har gjort sitt yttersta och ändå inte kunnat sänka sina boendekostnader/avyttra bostaden kan det förlängas. I regel skall personen kunna redovisa sina åtgärder. Om personen behöver stöd/information för att på ett effektivt sätt kunna söka nya bostäder/avyttra bostaden skall detta erbjudas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd", avsnitt: "Boende", "Särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde" och "skälig tid för bostadsbyte")

5.2.4 Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd ska beviljas till en skälig kostnad för hemförsäkring. I regel anses inte skäligt att bevilja olika typer av tillägg i försäkringen utan generellt är en grundförsäkring skälig.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd").

5.2.5 Hushållsel

Bistånd ska beviljas till faktisk skälig kostnad. Är elförbrukningen oskäligt hög kan anledning till detta behöva utredas och vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

5.2.6 Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat om personen är löpande aktuell för försörjningsstöd. Då personer som blir inlagda för sjukhusvård i vissa fall får förhöjda kostnader med anledning av detta och då kostnaden för sjukhusvård ofta faktureras långt senare så beviljas i regel hela räkningen för sjukhusvård.

Undantag kan göras om en person regelbundet är ineliggande och därmed kan få information om att utbetalt bistånd som avser mat skall sparas till när sjukhusvården faktureras. Då beviljas patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar. Undantag kan också göras om en person är ineliggande för sjukhusvård när beslut om bistånd fattas. Då avslås matpengar för kommande period då behov av mat är tillgodosett och senare beviljas hela fakturan för sjukhusvistelsen. Om personen sedan blir utskriven så måste matpengar beviljas för den del av månaden som är kvar.

5.2.7 Försörjningsstöd i samband med placering och vistelse på institution

5.2.7.1 Fickpeng/Placeringsnorm

Vid olika typer av placeringar samt långtidsvistelse på exempelvis sjukhus beviljas som regel fickpeng/placeringsnorm. Fickpeng skall normalt sett inte betalas genom placeringskostnad eller liknande då det är viktigt att nivån och bedömningar är lika för alla. I normen ingår posterna för kläder/skor, fritid/lek, hygien och dagstidning. Det är dock viktigt att ta reda på vad som ingår i eventuell vårdkostnad/egenavgift i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning.

5.2.7.3 Kostnader för egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet, d.v.s. hyra, abonnemangskostnad för hushållsel och telefon, hem-försäkring och TV-avgift. Biståndet beviljas efter sedvanlig prövning. Är det känt att vistelsen blir lång skall övervägande om uthyrning av bostaden skall ske göras i samråd med sökande.

5.2.7.4 Egenavgift

Egenavgift tas som regel ut vid olika typer av placeringar. Om personen saknar tillräckliga egna inkomster och i övrigt är berättigad försörjningsstöd så beviljas kostnaden.

6. Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för vanliga ändamål utöver försörjningsstödet. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa ingår vanligtvis i skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska beaktas vid prövningen. En helhetsbedömning skall ligga till grund för avgörandet.

6.1 Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter samt rättshjälp och advokatkostnad

Om behovet kan tillgodoses genom nedsättning av avgift skall så ske (exempelvis barnomsorg, hemtjänst etc.) men ekonomiskt bistånd beviljas i avvaktan. Om dylika avgifter för kommunal service är nedsatta till max beviljas i regel ekonomiskt bistånd till avgiften.

Kostnad för bostadsförmedling beviljas som regel om det inte är uppenbart obehövt eller till oskälig kostnad.

Om en person fått rättshjälp beviljad bör som regel den del som den enskilde själv skall betala beviljas, om rättshjälpsavgiften räknats ut korrekt och med försörjningsstöd som inkomst. Detta för att det normalt är att betrakta som skälig levnadsnivå att kunna ta tillvara sina rättigheter.

Om en person behöver juridisk hjälp och inte kan beviljas rättshjälp skall detta bedömas mycket restriktivt. Skäl att bevilja kan finnas om det gäller familjerättsliga ärenden eller boendetvister.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrig")t.

6.2 Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars eller efterlevande makars/registrerade partners/ sambos inkomster eller tillgångar. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska även tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne.

Begravningskostnaderna går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet till exempel obetald hyra, hushållsel, telefon eller kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis, bör socialnämnden ge ekonomiskt bistånd som möjliggör en värdig begravning. Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne (som regel att ta hand om stoftet, begravningsakt, gravsten och transport till gravplats). Den avlidnes och

anhörigas önskemål och formerna bör respekteras om kostnaden ligger inom ramen för skäliga kostnader.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas till begravningskostnaden när begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap. 2 § ÅB eller enligt 5 kap. 2 § BegrL när det inte finns något sökande dödsbo. Att det föreligger förutsättningar för dödsboanmälan medför inte självklart att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. Rätten till bistånd ska alltid utredas i vanlig ordning innan beslut om bistånd fattas. Om det framkommer att dödsboet har tillgångar har kommunen rätt till ersättning för begravningen från dödsboet.

6.2.1 Asylsökande

För asylsökande (och andra som inte är folkbokförda i Sverige) är begravningskostnader vistelsekommunens ansvar då LMA inte omfattar dödsbon.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "begravningskostnader").

6.2.2. Återkrav

Om det är osäkert om det finns försäkringar som kan täcka begravningskostnaderna helt eller delvis, kan socialtjänsten ge ekonomiskt bistånd som förskott på förmån.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 2.7 "Återkrav och återsökning".

6.2.3 Skäliga kostnader

Bistånd till begravningskostnad beviljas till faktiska skäliga kostnader som kan styrkas dock i regel inte högre än 50 % av gällande prisbasbelopp då beloppet bedöms kunna tillgodose alla typer av begravningar och omfattar alla sorters kostnader.

Hänsyn bör tas till allmänt vedertagna begravningstraditioner och i förekommande fall olika religiösa och etniska gruppers speciella önskemål om hur en begravning ska ordnas. Förutom kostnader för det som hör samman med att ta hand om stoftet och begravningsakten, kan biståndet även omfatta kostnaderna för en gravsten med inskription och transport till gravplats i Sverige. I allmänt vedertagna begravningstraditioner får även en viss blomdekoration och en enklare förtäring för en mindre krets av sörjande anses ingå

Vid ansökan om begravning utanför Sverige bör socialtjänsten göra en bedömning i det enskilda fallet om kostnaderna för transport ska beviljas. Detsamma gäller om en person som är bosatt i Sverige avlidit i utlandet och dödsbodelägarna ansöker om bistånd till transport till Sverige. Om bistånd till begravning utomlands beviljas bör kostnaden inte överstiga 50% av gällande prisbasbelopp, de merkostnader som uppstår bör de anhöriga stå för.

Bistånd beviljas i normalfallet inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning,

gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "Begravningskostnader").

6.3 Dator, läsplatta, mobiltelefon och internetuppkoppling

6.3.1 Barnfamiljer

6.3.1.1 Dator

Bistånd till inköp av dator beviljas till familjer med barn som går i skolan för att barnen ska kunna delta i skolarbetet. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare har råd med och vilka möjligheter sökande har att själv spara och planera för inköp av dator. Som regel beviljas en dator per familj men individuell bedömning kan behöva göras utifrån storlek på familj, ålder på barnen etc. Utredning bör visa vilka andra enheter en familj har tillgång till utifrån om dessa tillgodoses behovet. Telefon utgör dock inte fullgott alternativ för skolarbete.

6.3.1.2 Läsplatta och mobiltelefon

Är som regel inte ett behov nödvändigt för att uppnå skälig levnadsnivå. Vid behov av mobiltelefon hänvisas i första hand till enkla modeller som kan inköpas inom posten för fritid inom normen.

6.3.1.3 Internetuppkoppling

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad till internetuppkoppling.

6.3.2 Övriga biståndssökande

6.3.2.1 Internetuppkoppling

I dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD mål nr 1893-189516) konstateras att tillgång till internetuppkoppling i hemmet som regel behövs för att effektivt kunna ta del i samhällslivet, och att utrymmet för att anse att en enskild är tillförsäkrad en skälig levnadsnivå även utan detta är synnerligen begränsat. Under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt bör därmed även övriga biståndssökare kunna beviljas bistånd till skälig kostnad för internetuppkoppling i hemmet.

6.3.2.2 Dator/Läsplatta/Mobiltelefon

Utifrån ovanstående dom från HFD bedöms det som skäligt att en person har en enhet att ansluta till sin internetuppkoppling. Detta behöver per definition inte vara en dator utan en smarttelefon, läsplatta etc. kan vara en fullgod enhet. Det anses som regel vara fullgott att ha tillgång till *en* enhet utav ovanstående om inte särskilda skäl föreligger till att ha fler.

Om en person saknar mobiltelefon men i övrigt har tillgång till en enhet hänvisas som regel till enkla modeller som kan inköpas inom posten för fritid inom normen.

Detta gäller i regel även personer som exempelvis saknar fast internetuppkoppling, som har beviljats en enhet men upprepat tappar bort denna etc.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "Hemutrustning").

6.4 Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas i regel endast om det finns ett medicinskt behov och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning. I regel skall behovet vara styrkt genom intyg av läkare. Hänsyn måste i bedömning tas till om det finns annan boende i hushållet eller om det redan finns beslut om hemtjänst som täcker behovet. Om det inte finns beslut om hemtjänst, men personen skulle kunna vara berättigad det, måste avgöras vad som är det mest kostnadseffektiva alternativet samt stor hänsyn tas till personens egna önskemål med självständighet som utgångspunkt.

6.5 Flyttkostnader

Utgångspunkten är att flytt skall organiseras med släkt och vänner som hjälp. Om flyttningen är nödvändig och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt kan kostnader för hyra av bil och drivmedel beviljas. Enbart om det finns starka medicinska skäl och det helt saknas möjligheter att på andra sätt tillgodose behovet kan kostnad för flyttfirma beviljas. I regel skall behovet vara styrkt av läkare eller annan behörig person. Om flyttfirma beviljas är det den enskilde personen som begär in minst tre olika offerter, helst till fast kostnad, och står för avtalet gentemot flyttfirman. Det är vid utförd flytt och inlämnad faktura som biståndet utbetalas/verkställs, även om beslutet fattas innan.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "flyttkostnader").

6.6 Fordon/Bil

Bilar och andra fordon räknas vid innehav i regel som en tillgång som skall avyttras och ekonomiskt bistånd beviljas därmed inte för inköp av fordon/bil.

Se vidare i riktlinjerna rubrik 3.7.6.4 "Fordon" och 3.8.3.2 "Bil (ev annat fordon)"

6.7 Fritidsaktiviteter för barn

I FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) anges att barn har rätt till vila och fritid, lek och rekreation samt rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. I riksnorm är posten för fritid höjd för barn för att familjer skall kunna bekosta fritidsaktiviteter. Extra bistånd skall därmed bedömas restriktivt men kan utifrån individuell bedömning beviljas. Särskild hänsyn skall tas vid långvarigt biståndsbehov och hänsyn skall tas till de sociala och hälsomässiga aspekterna av deltagande i fritidsaktiviteter, samt att det kan vara en kompensatorisk faktor i barnets uppväxt. Som regel beviljas inte flera aktiviteter för samma barn.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Försörjningsstöd", avsnitt "Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre eller lägre nivå").

6.8 Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas som regel inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

6.9 Förskole- och skolbarnsomsorgsavgift (fritids och fritidsklubb)

Den sökande ska i första hand se över sina möjligheter till nedsättning av de kommunala avgifterna. Är avgifterna nedsatta till max beviljas avgiften.

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (förskoleklass till årskurs 3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas sökande som uppbär ekonomiskt bistånd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens.

De barn som går på fritidsklubb under lov kan behöva betala en mindre avgift per dag vilket betalas på plats och kan inte faktureras eller betalas i efterhand. Denna kostnad beviljas vid ansökan och vid behov kontrolleras betalning genom kvitto eller liknande. Detta är för att barn i familjer med ekonomiskt bistånd skall kunna ha en meningsfull fritid även på lov.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av behovet av bistånd", avsnitt "Nedsättning av kommunala avgifter m.m")

6.10 Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad är i nivå med lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Bistånd till kostnad för ögonlinser beviljas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt genom läkarintyg.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas under förutsättning att behovet är styrkt av läkarordination. Bistånd kan beviljas till den extra kostnaden för speciell slipning eller behandling om det är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Barn och unga i åldern 8-19 år får bidrag från landstinget för glasögon eller kontaktlinser.

6.11 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas som regel inte till kostnad för hemtjänstavgift eftersom avgiften då i första hand skall nedsättas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Prövning av behovet av bistånd", avsnitt "Nedsättning av kommunala avgifter m.m").

6.12 Hemutrustning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till hemutrustning. Vägledning i vad som är en skäligen kostnad kan ges i Konsumentverkets beräkningar. Vid ansökan om hemutrustning kan det i vissa fall vara aktuellt att göra hembesök för att kunna utreda behovet.

Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen?
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Se vidare om till exempel vad som ingår i hemutrustningen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "Hemutrustning").

6.12.1 Löpande komplettering och reparation

Bedömning skall göras om behovet täcks inom riksnormen, exempelvis förbrukningsvaror. Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning kan beviljas efter utredning om när behovet har uppstått, om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Vid långvarigt biståndsbehov är behovet som regel tydligare.

Som regel bedöms faktisk kostnad hos billigare möbelkedja vid beviljade. I vissa fall kan kostnaden på andrahandsmarknaden vara vägledande.

6.12.2 Grundutrustning

Bistånd till grundutrustning ska bedömas restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt.

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

6.12.2.1 Hel grundutrustning

Hel grundutrustning avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning, till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension. Som regel beviljas samma nivå som för CSN hemutrustningslån.

6.12.2 Begränsad grundutrustning

Begränsad grundutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av bistånd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd. Som regel beviljas hälften av ett aktuellt CSN hemutrustningslån.

6.12.3 Personer inom "bosättningslagen" och "etableringslagen" samt med uppehållstillstånd pga anknytning

Personer som omfattas av "bosättningslagen" eller "etableringslagen" samt utländska medborgare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till dessa personer, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Personer som omfattas av "bosättningslagen" får bistånd för absolut nödvändig hemutrustning som inte kan avvaktas ansökan om hemutrustningslån. Detta bistånd återsöks från Migrationsverket.

6.13 Hälso- och sjukvård

Ekonomiskt bistånd ges för skäligena kostnader för hälso- och sjukvård som är medicinskt påkallad. Kostnader som omfattas är vård och behandling som ett landsting är skyldig att svara för enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Insatserna kan tillhandahållas av en privat aktör som är ansluten till Försäkringskassan. Ekonomiskt bistånd beviljas även för resor som är nödvändiga för vården, förskrivna hjälpmedel och förbrukningsmaterial samt läkemedel som ingår i högkostnadsskyddet och som är förskrivet.

Läkemedel som inte ingår i högkostnadsskyddet skall prövas mycket restriktivt.

Kostnad för uteblivna besök beviljas inte.

För vårdavgift vid inneliggande sjukhusvård, *se vidare* i riktlinjer rubrik 5.2.6 "Avgift vid sjukhusvård" samt för psykoterapi rubrik 6.17 "Psykoterapi".

6.14 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Som regel ingår behovet av kläder löpande i riksnorm då det i riksnorm finns ett visst sparutrymme som skall tillgodose sällanköp så som dyrare klädesplagg vissa årstider etc.

Om en person har behov av särskilda kläder eller skor skall i första hand prövas om behovet kan tillgodoses genom en ansökan om handikappersättning. Om så inte är fallet måste bedömas om personen kan uppnå skälig levnadsnivå utan beviljat bistånd och i de fall där bistånd beviljas enbart medräkna merkostnaden utöver summan i riksnorm.

Kvotflyktingar kan behöva bistånd till kläder direkt vid ankomst för att deras behov skall tillgodoses. Dessa personer har inte haft möjlighet att tillgodose sina behov

genom sparutrymme inom riksnorm, eller på annat sätt. Detta bistånd återsöks från Migrationsverket.

6.15 Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande bedöms få en ny bostad inom tre månader. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

6.16 Resor

För resor i vardagen (inklusive arbetsresor), *se vidare* i riktlinjer 5.2.1. ”Sl-kort”.

6.16.1 Resa till begravning

Bistånd kan beviljas till en skälig kostnad för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. I regel är det billigaste färdssätt över dagen som avses vara skäligt.

6.16.2 Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans med en av sina vårdnadshavare. Röda Korset kan i vissa fall bevilja hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Om så skett kan bistånd beviljas till egenavgiften. I annat fall kan bistånd till hela reskostnaden beviljas.

6.16.3 Återvändningsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvändningsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Kommunen beviljar inte ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

6.17 Pass, ID-kort, Legitimation

Bistånd till Legitimation/ID-kort beviljas. Bistånd till pass beviljas i normalfallet inte. Då pass som regel är dyrare än att skaffa annan legitimation kan en person inte välja ett pass framför annan ID-handling.

6.18 Psykoterapi

Psykoterapi är annan huvudmans ansvar. Ekonomiskt bistånd beviljas enbart för hälso- och sjukvård som är medicinskt påkallad och sådan vård och behandling som ett landsting är skyldig att svara för enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Således skall en person hänvisas till sjukvården vid behov av terapi och övriga kostnader för terapi beviljas inte.

6.19 Reparationskostnader för bostad

Avser kostnader för reparation på grund av onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet (oavsett om personen bor i förstahand, andrahand eller inneboende). Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet. I övriga fall anses det vara den enskildes ansvar att stå för kostnaden. Blir det fråga om en skuld hanteras den i enlighet med riktlinjer om skulder.

6.20 Skolkort och fritidsbiljett - SL

6.20.1 Skolkort

Utgångspunkten är att skolkort hos SL för barn i grundskolan samt i gymnasiet prövas och beviljas av skolan. Vid ett avslag från skolan och om det finns särskilda skäl kan ekonomiskt bistånd beviljas till skolkort. Det kan t.ex. vara övergångsvis vid flytt innan barnet hinner byta skola. Om barnet inte går i närmsta skola och därför behöver skolkort som inte beviljas av skolan skall en restriktiv bedömning göras kring behovet av att gå i annan skola.

6.20.2 Fritidsbiljett

Med hänsyn till ålder och mognad hos barnet kan fritidsbiljett beviljas om det exempelvis är nödvändigt för att åka till och från aktiviteter eller andra sociala sammanhang det är rimligt att barnet kan delta i. Extra hänsyn behöver tas till var barnet bor i kommunen.

6.21 Skulder

6.21.1 Generellt

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare. Socialtjänsten ska alltid utreda orsaken till att en skuld uppstått innan beslut fattas. I regel är det endast om det får allvarliga sociala konsekvenser att skulden inte betalas och det är enda möjligheten att uppnå skälig levnadsnivå.

Barnkonsekvensanalys ska alltid genomföras när det finns barn i familjen och i de fall konsekvenserna för barnen bli för stora vid en eventuell avhysning kan bistånd beviljas.

Nedan följer några specifika exempel, för mer info *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföringen i övrigt", avsnitt "Skulder")

6.21.2 Hyresskuld

Undantag kan ibland göras för hyresskuld och då som regel i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl saknat tillräckliga inkomster för att betala hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar att medföra stora sociala konsekvenser. Särskild hänsyn ska i denna avvägning tas till hur beslutet påverkar eventuella barn. Se *vidare* i riktlinjer rubrik 1.6.3 ”Barnperspektiv, prövning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys” och rubrik 3.4.4 ”Mer om barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser”.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld skall en handlingsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande.

I vissa fall kan upprepade hyresskulder vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och det kan därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling. Om så är fallet görs en anmälan till barn- och ungdom.

6.21.3 Hushållsel

Undantag kan ibland också göras för bistånd till skuld för hushållsel i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

6.21.4 Skuld till förskoleverksamhet

Dessa skulder behandlas normalt som andra skulder. Den sökande skall undersöka sina möjligheter att göra upp en avbetalningsplan. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten bör samtal ske med ansvariga då det kan vara emot skollagen att säga upp platsen om barnet har behov av den.

6.22 Sommarlovspeng, vinterpeng, högtidspeng etc.

Utifrån principen om barnets bästa kan en gång per år beviljas en särskild peng för alla barn som lever i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd. Pengen skall vara avsedd för något specifikt ändamål i samband med lov, semester eller högtid. Pengen beviljas oavsett om barnen bor heltid, växelvis eller har umgänge med en förälder, men till olika summor. Biståndet kan enbart beviljas vid ett tillfälle per år och beviljas då utöver skyldighet enligt 4 kap 2 § SoL.

Biståndet beviljas under förutsättning att hushållet i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd för aktuell månad samt att hushållet har haft ett långvarigt behov av bistånd enligt Socialstyrelsens definition, dvs. har haft försörjningsstöd under minst 10 månader.

Pengen beviljas till hushåll med barn som bor:

- heltid eller halvtid, barn 0-5 år 1% av prisbasbeloppet
- heltid eller halvtid, barn 6-21 år (som längst, följer försörjningsskyldigheten) med 1,5 % av prisbasbeloppet per barn.
- Umgängesbarn, oavsett ålder, 0,5% av prisbasbeloppet
- Om barnet bor växelvis och båda föräldrarna är aktuella för försörjningsstöd beviljas ena hushållet hela pengan eller hälften av pengan till varje hushåll

6.23 Spädbarnsutrustning

Den som under sex månader eller mer har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Det som är nödvändigt att ha inköpt innan/i samband med barnets födelse räknas som spädbarnsutrustning (grunduppsättning kläder, säng och sängutrustning, begagnad vagn och skötbädd). Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet, exempelvis från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. Vid behov av full spädbarnsutrustning beviljas maximalt 15% av prisbasbeloppet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "Spädbarnsutrustning").

6.24 Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även beviljas till skäliga kostnader för nödvändig tandvård.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd ("Livsföring i övrigt", avsnitt "Tandvård").

Observera att ett beslut om bistånd till tandvård ofta sträcker sig över flera månader och ska därmed alltid tidsbegränsas.

6.24.1 Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling till exempel vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står "akut besök" på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

6.24.2 Nödvändig uppehållande tandvård

Vid behov av ekonomiskt bistånd under minst sex månader kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbartuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta. Vid behov av annat än akut tandvård ska den sökande

lämna in ett kostnadsförslag till socialtjänsten för utredning innan bistånd beviljas. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivna från besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Kan personen vara berättigad särskilt tandvårdsbidrag från Försäkringskassan?
- Kan personen vara berättigad särskilt tandvårdsstöd (ibland kallat tandvårdskort) från Tandvårdsenheten?
- Omfattningen av tandvården och skälig kostnad för tandvården (Referenspriser är vägledande vid bedömning av skälig kostnad)
- Behandlingen ska omfattas av statligt tandvårdsstöd enligt 3§ kap. 1 lagen om statligt tandvårdsstöd. Att en föreslagen behandling omfattas av statligt tandvårdsstöd, eller godkänts i Försäkringskassans förhandsprövning, innebär dock inte att detta kan ligga till grund för om ekonomiskt bistånd enligt SoL ska beviljas till kostnaden eller ej.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på Försäkringskassans förteckning.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård, s.k. konsulttandläkare. Omkring kostnader på 7-9000:- beroende på art av tandvård.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring ingår i regel inte men kan efter särskild prövning beviljas för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg och det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Om konsulttandläkare tillstyrker del av kostnadsförslaget så avslås de delar som inte är tillstyrkta och nytt kostnadsförslag med tillstyrkta behandlingar begäras av ursprungstandläkaren så att kostnadsförslaget stämmer överens med det beviljade beloppet då ändringar av behandling kan ändra helhetspriset.

6.24.2.1 Särskilt tandvårdsbidrag

Särskilt tandvårdsbidrag från Försäkringskassan är ett bidrag utöver det allmänna tandvårdsbidraget inom det statliga tandvårdsstödet som kan utbetalas med 600:- per halvår om du har vissa sjukdomar som av olika skäl kan försämra din tandhälsa. Det är tandläkaren eller tandhygienisten som beslutar om du har rätt till detta och intyg krävs.

6.24.2.2 Särskilt tandvårdsstöd

Särskilt tandvårdsstöd från tandvårdsenheten innebär att du, om du har vissa sjukdomar som försämrar din tandhälsa av något skäl, får ett intyg eller kort som innebär att avgiften för tandvård räknas samman med andra avgifter för hälso- och

sjukvård och därmed ingår i sjukvårdens högkostnadsskydd. Det krävs intyg och ansökan görs hos tandvårdsenheten i Sthlms län.

6.24.3 Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå

Då kostnad för tandvård kan bli höga kan personer som har inkomster över försörjningsstödsnivå och vanligen inte är i behov av försörjningsstöd ansöka om bistånd till tandvård. Individuell prövning av personens möjligheter att tillgodose behovet måste göras och tumregeln är att personen själv skall tillgodose behovet om tandvården kan avbetalas inom 4-6 månader.

6.25 Träningskort/Gymkort

Träning som är att betrakta som sjukvård är inom högkostnadsskydd. Om träningen inte omfattas av högkostnadsskyddet är det att betrakta som friskvård. I försörjningsstödet riksnorm ingår medel för fritid som täcker behovet av friskvård/träning av denna sort. Om en person har FAR (fysisk aktivitet på recept) är träningen subventionerad men anses fortfarande tillhöra kategorin friskvård som täcks inom ramen för fritid i riksnormen.

Bilaga 1 - Lagstiftning

Lagstiftning	SFS
Begravningslag (BegrL)	SFS 1990:1144
Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
Folkbokföringslag	SFS 1991:481
Förvaltningslag (FL)	SFS 1986:223
Föräldrabalk (FB)	SFS 1949:381
Föräldraledighetslag	SFS 1995:587
Hälso- och sjukvårdslag (HSL)	SFS 1982:763
Kommunallag (KL)	SFS 1991:900
Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	SFS 1994:137
Lag om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning	SFS 2016:38
Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk	SFS 2009:724
Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	SFS 1993:387
Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
Offentlighets och sekretesslag (OSL)	SFS 2009:400
Sambolag	SFS 2003:376
Skollag	SFS 2010:800
Socialförsäkringsbalk (SFB)	SFS 2010:110
Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
Socialtjänstlagen (SoL)	SFS 2001:453
Utlänningslag (UtlL)	SFS 2005:716
Äktenskapsbalk (ÄktB)	SFS 1987:230
Ärvdabalk (ÄB)	SFS 1958:637

Bilaga 2 - Tabell över förkortningar

Förkortning	Begrepp
ABO	Anläggningsboende (nyanländ som bott på anläggningsboende och anvisats till kommunen)
FR	Förvaltningsrätten
CSN	Centrala studiestödsnämnden
EBO	Egen bosättning (nyanländ som valt egen bosättning framför anvisning till kommun)
EBP	Evidensbaserad praktik
FK	Försäkringskassan
SFI	Svenska för invandrare
SoL	Socialtjänstlagen
FAR	Fysisk aktivitet på recept
FUT	Felaktiga utbetalningar
IÖV	Intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja)
UT	Uppehållstillstånd
TUT	Tillfälligt uppehållstillstånd
HVB	Hem för vård eller boende
FAR	Fysisk aktivitet på recept